

LIGET

2018-6
június

[XXXI. évfolyam 6. szám]

ligetmuhely.com

TARTALOMJEGYZÉK [XXXI. évfolyam 6. szám]

BOROTVAÉLEN

Kapitány Máté LÉT A BOROTVÁN	4
Boldog Daniella A KERESZT	12
Schmöltz Margit PANELMÍTOSZ	18
Szerényi Gábor A RACIONALITÁS BÁSTYÁJA	22
ÉS A HIPERÉRZÉKENY NYÚL	
Pólya Zoltán MICI, DÜPRÉ MICI	24
Péter János EGYSZER VOLT	31
Varga Júlia VONAL	37
Maczák Orsolya Rita TŰZOLTÓFOGÁS	40

Ács József UTOLSÓ FÜRDÉS	47
Nacsinák Gergely András FÉSZEKLESŐ	50
Fecske Csaba AZÓTA IS	60
Oláh András NEM TUDOM HOGY TÖRTÉNT	62
S. Nagy Katalin GOYA – KÉTSÉGEK ÉS ELLENTMONDÁSOK	64
Horgas Judit TÖBB RAJONGÓNK VAN, MINT ÜGYFELÜNK	81
Cserhalmi Luca ÜVEGVARIÁCIÓK	91

Kiadja | Liget Műhely Alapítvány
1122 Budapest, Kissvábhegyi út 4-6.
info[kukac]ligetmuhely.com

ISSN 1789-4980

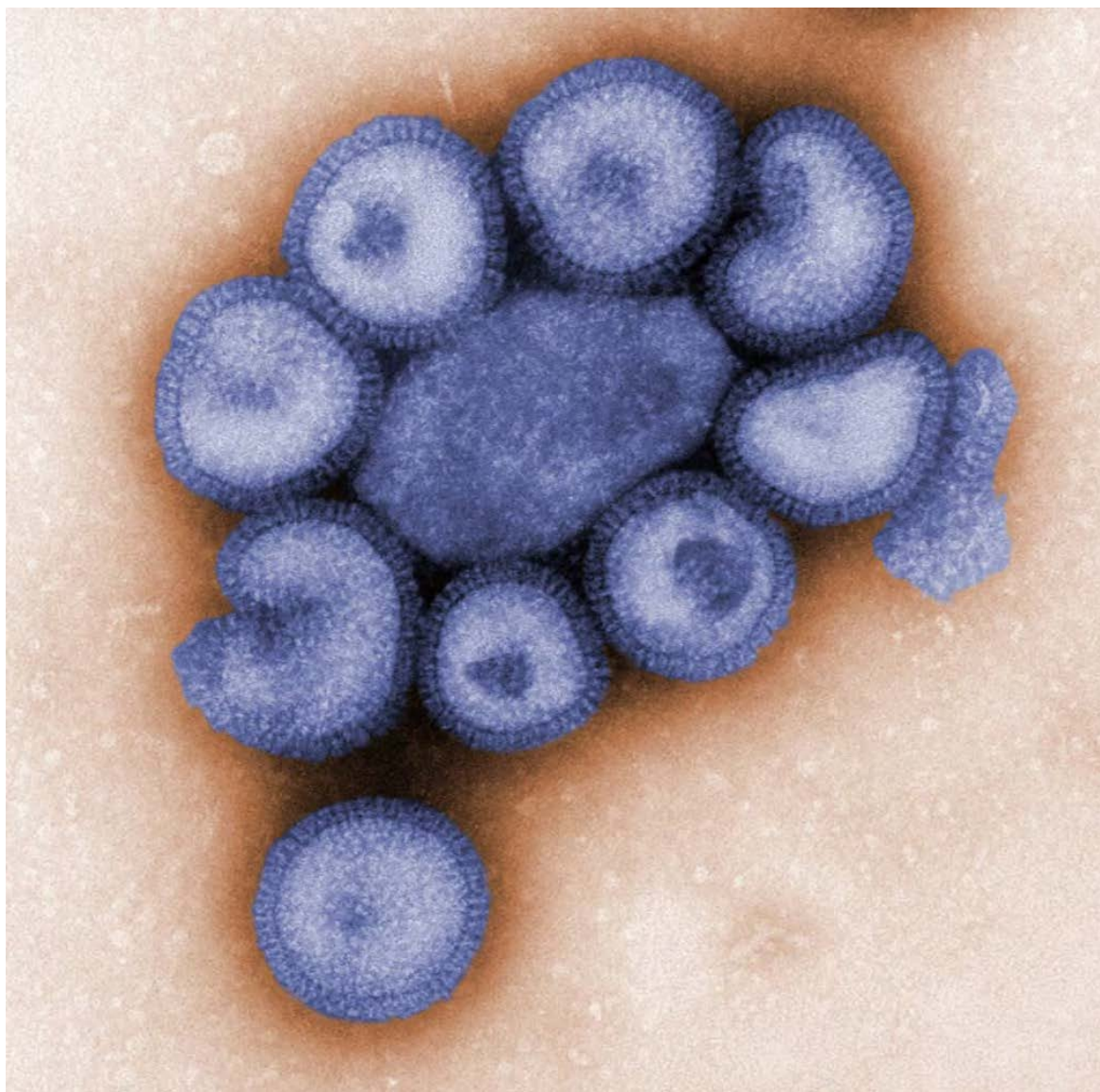
Alapító szerkesztők | Levendel Júlia, Horgas Béla
Felelős szerkesztő | Horgas Judit
Tervezőszerkesztő | René Margit
Főmunkatárs | Szirmai Panni
Olvasószerkesztő | Bognár Anikó
Tudományos lektorok | Kiss Lajos András, Victor András

Kapitány Máté

LÉT A BOROTVÁN

[BOROTVAÉLEN]

2018-06-01 | **BOROTVAÉLEN, NOVELLA**

Hogy születésemet és szaporodásomat a higiénia teljes hiányának köszönhetem, azt hiszem, nem újdonság. Borotválkozás után mindig leöblíti a pengét, de csak úgy ímmel-ámmal, tudják, csak úgy alátartja a folyóvíznek, kettőt-hármat ráz rajta, esetleg odakocogtatja a mosdótál széléhez, hátha attól kirepkednek a habba tapadt szőrszálak. Szóval összevizezi a borotvát, aztán úgy, ahogy van, nedvesen, félig-meddig habosan és szőrösen bedobja egy műanyag pohárba.

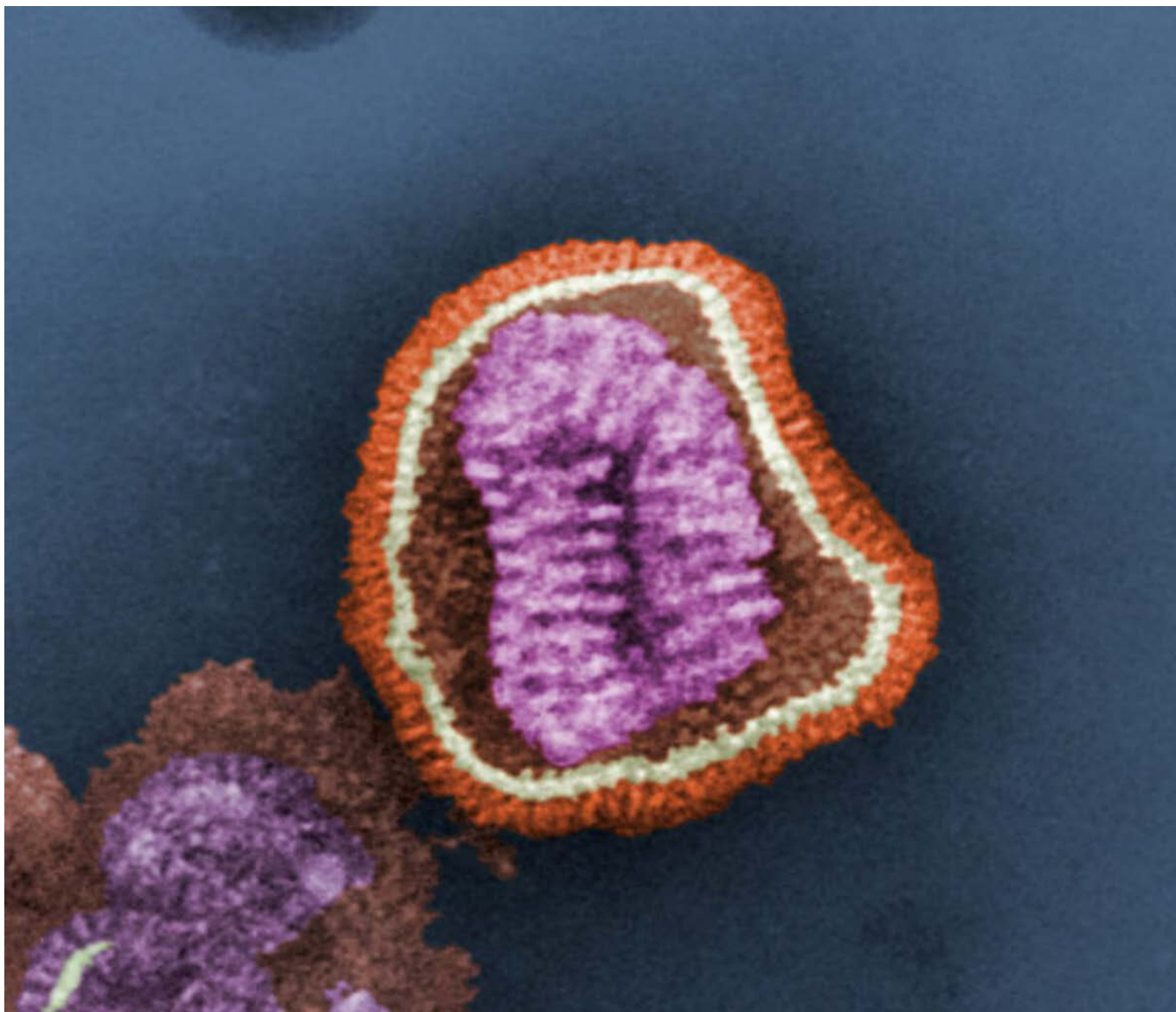
Tudom, tudom, van, aki hideg lámpák fényénél, orvosi fémműszerek között születik, van, aki Afrika homokjába pottyán, és szaros segge az anya sípcsontjába törlődik, van, akit csecsemőkorában krumpliként a földre dugnak, míg szülei a földet művelik, és így tovább. Elég az hozzá, ismerem a világ dolgait, és arra is mérget veszek, hogy egy rosszul előblített, borotvahabos pohár nem a legkegyetlenebb bölcső, de alapvetően finnyás természet vagyok.

én sem bírom a fickót

A négy pengés borotva harmadik élén növekszem. Illetve szaporodom. Ma már kész tenyészet alakult itt ki. A többiek hasonló gigerlik, mint én, zavarja őket a penészéhez

hasonló bűz, ami az egész poharat kitölti. De mi, a harmadik pengén, mi még igyekszünk megértőek maradni. Higgyék el, az első és második pengén kialakult tenyészet sokkalta morózusabb. Az alattunk lévő, sorban negyedik penge lakói meg... Arról jobb nem is beszélni. Megállás nélkül halljuk, ahogy morognak, ahogy szidják a borotva gazdáját. Félreértés ne essék, én sem bírom a fickót, de azért valahol neki köszönhetjük a létünket. Amikor társaimmal, vagy mondhatom azt is, testvéreimmel próbáljuk jól érezni magunkat (beszélgetünk, énekelgetünk), a földszinten élő negyedik pengesor rigolyásabb tagjai időnként még fel is dörömbölnek hozzánk, hogy elég már a hangzavarból, a saját gondolatainkat sem halljuk! Tiszta társasház. Szerencsére lakógyűlés még nincs.

Mit tudunk teremtőnkéről? Semmit. Jó, részleteket, talán. Egyedül él, szeret füttyörészni, és nyilvánvalóan nem ad sokat a tisztaságra. Ennyit látunk belőle a fürdőszobából. Máskülönben elég szokványos pali, halljuk, hogy étkezés közben rádiót hallgat a közeli konyhában, hogy horkantva röhög, amikor nézi az ostoba tévéműsorait, nyomon követhetjük, ahogy a vécén ülve is a telefonját nyomkodja. Nem egy hőstípus. Nem is róla szól ez a történet.

Aznap kapkodva borotválkozott. Megvágta magát. A vércsepp végiggördült mind a négy pengesoron. S mint egy virág, kinyílt belőle a vírus. Szigorú pillantású és arányosan délceg, mert bár alacsonyabb volt nálunk, mégis azt éreztük, fölénk magasodik. A lányok kapásból belezúgtak, a fiúk szívét csodálat és irigység töltötte el. Körbenézett, hogy felmérje, hová is került. Aztán nekiindult. Ahogy végiglépdelt a harmadik pengén, mindenki elnémult. Az idegen meg jó alaposan belebámult a szemünkbe. Rögvest úgy éreztük, mintha közlegények lennének a seregszemlén. Fel-alá masírozott, szája sarkában elégedetlenség remegett. Ösztönösen kihúztam magamat. Az apátlan fiúk megfelelni akarásával. Jó szeme volt, észrevette. Néhányszor még végigvonult a sor mentén, aztán előttem állapotodott meg. Na, mormogta, és jól végigpásztázta testemet, arcomat. Jelentést kérek, mondta, de olyan

határozottan, mintha a világ legtermészetesebb dolga lenne, hogy idejön és parancsolgat. Jelentést?, hebegtem. Azt, felelte türelmetlenül. Mit akar ez hallani, agyaltam, az osztály létszáma huszonkettő, hiányzik Farkas Hédi? Vagy, hogy mit tudunk a teremtőről? Rögtönöznöm kellett, mert már mindenki engem figyelt, a Karesz még meg is bökte kicsit az oldalamat. Belekezdttem hát.

A pohárban uralkodó penészbűz némelyeket ugyan elkedvetlenít, de a közhangulat alapvetően elfogadható. A közösség négy társadalmi csoportba rangsorolható, ezek közül egyértelműen a mi kis családi társaságunk tekinthető a legbizakodóbbnak.

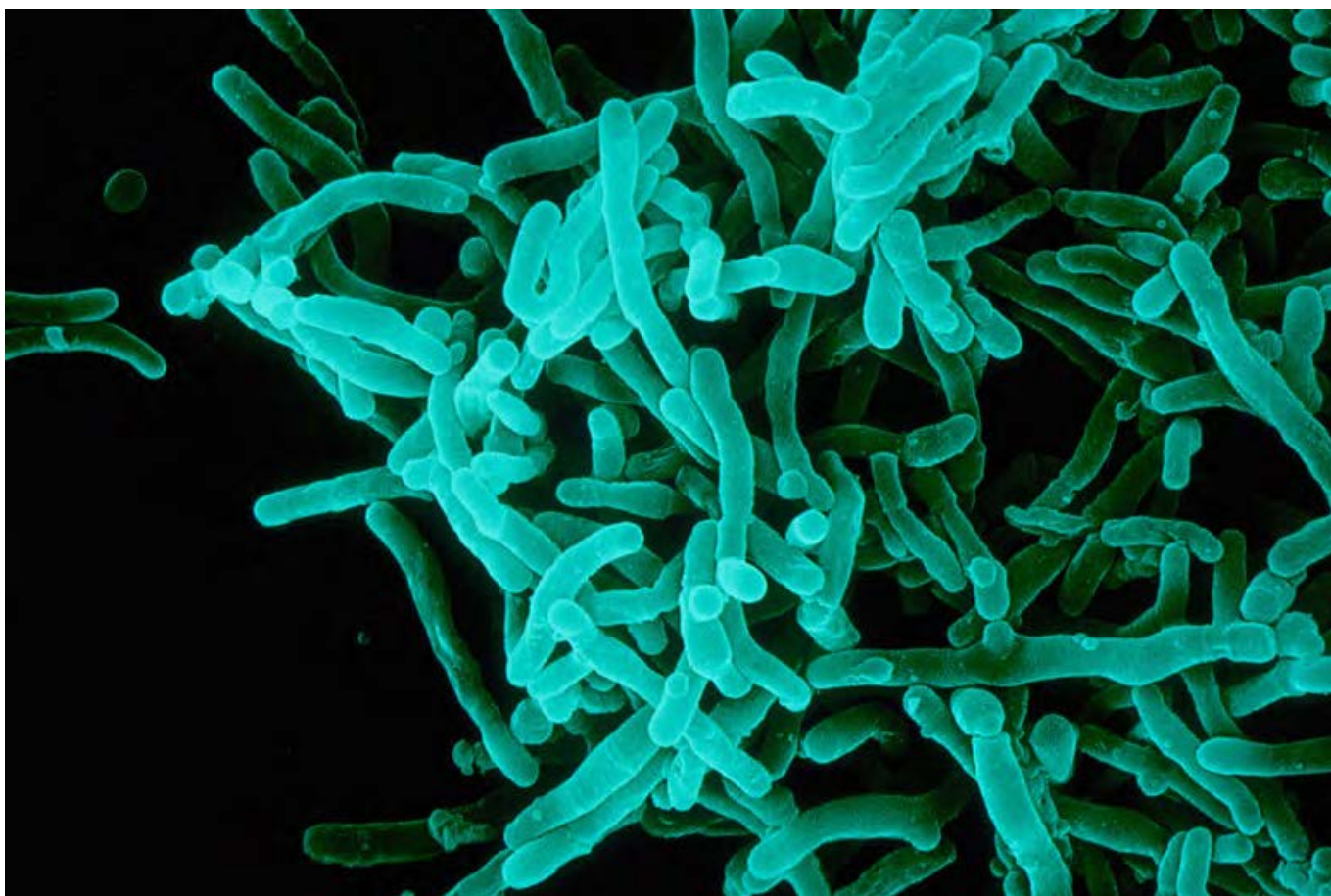
Rápislantottam. Mivel, ha meggyőződés nélkül is, de bólogatott, kicsit bátrabban folytattam.

A teremtő napjában kétszer kapcsol lámpát, olyankor szoktunk kártyázni. Kedvelt témáink közé tartozik a hepciás sejtmagvasak ócsárolása, a göthös bacilusok szekálása, az antibiotikumnak ellenálló superbaktériumok dicsőítése, általában pedig egymás kibeszélése.

szolgalelkűek

Maga elé meredve bólogatott. Látszott rajta, hogy nem érdekli a mondanivalóm, csak azért beszéltet, mert hatalmában áll így tenni. Kicsinek, ócskának, önmagam és népem árulójának éreztem magam. Miért hódolunk be ilyen könnyen? Miért hajtunk fejet egy idegen előtt, aki csak néhány másodperce bújt elő a vérből? Valóban ennyire szolgalelkűek lennénk? Vagy örök gyerekek, akik fellélegeznek, ha feladhatják fullasztó szabadságukat? Törvényszerű, hogy aki irányításhoz szokott, az vakon engedelmeskedik is? Most kellene nemet mondani, még az elején, kemény hangon számon kérni, ki vagy te, vírus, hogy jelentést követelj?! Csak hát, tudják, ha így tennék, az meghatározná a továbbiakat is. Nem, nem attól tartok, hogy eltapos a vírus, mondtam, kisebb minálunk. Attól félek, ha most kiállok magamért és testvéreimért, később is eszerint kell cselekednem. Vezérnek lenni, példát mutatni, fegyelmezni és jutalmazni, felelősséget vállalni,

mindig csak erősnek, erősnek mutatkozni. Az istenért, csak egy átkozott baktérium vagyok, hát mit várnak tőlem?! Így aztán a lehető legalázatosabb hangomon beszéltem tovább.

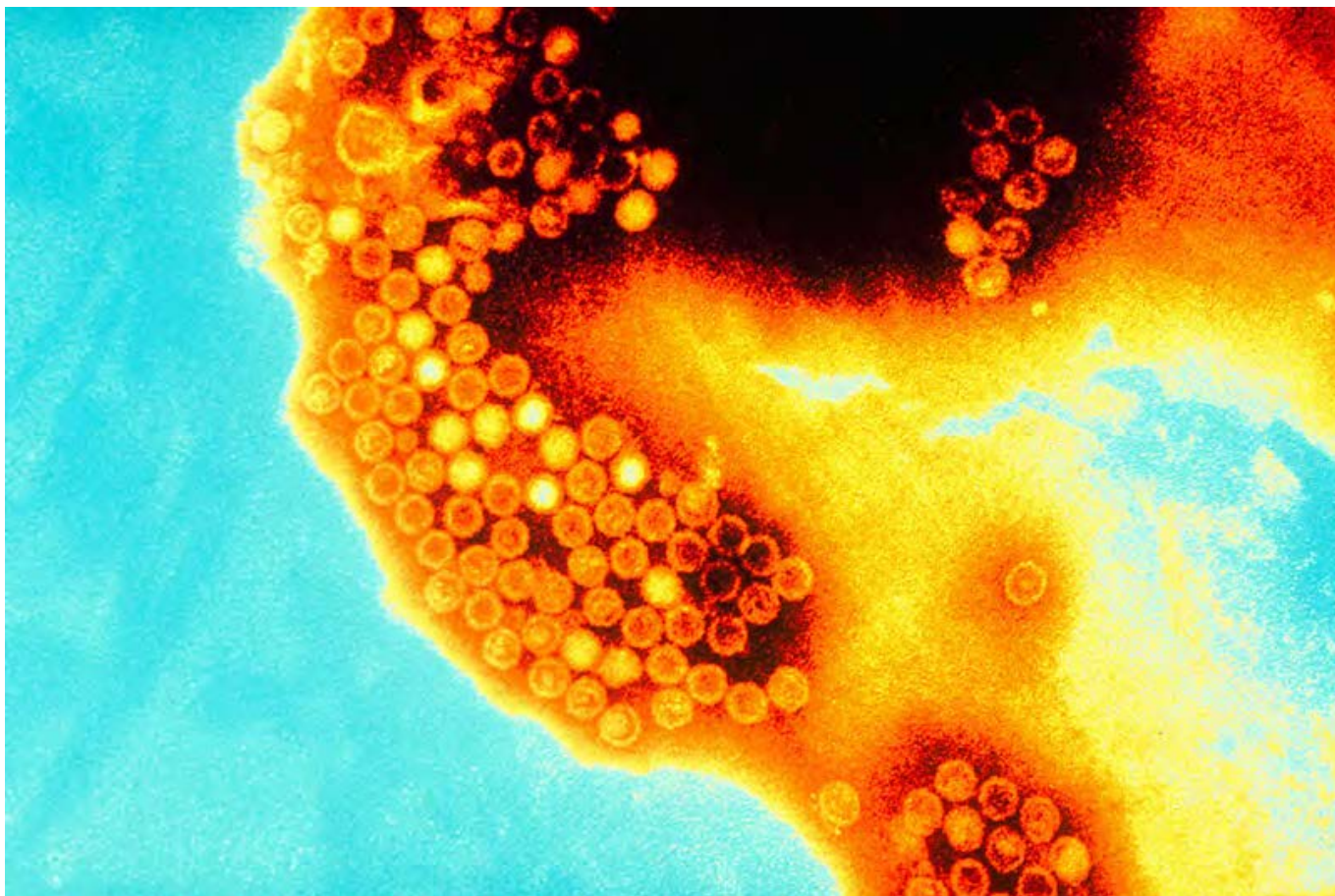
Felfelé nyalunk, lefelé taposunk, szemtől szembe mosolygunk, hátat fordítva fikázunk. Időnként kísérletet teszünk az értelmiségi társalgásra, aztán hamar belátjuk, hogy a szarás meg a szaporodás zsigeriben ható témák, minek erőltetni a többit.

Észrevettem, hogy megunta beszámolómat. Hallgatta ugyan, bólogatott még, de közben lassan újra masírozni kezdett. Abbahagytam hát. Csendben voltunk, néztük, ahogy peckesen vonulgat. Most csak egy valamire tudtam gondolni. Minket az áporodott levegő szült, ő meg teremtőnk vérében látott világot. Szinte édes gyermeke, de még annál is több, hisz burjánzik már odabent, idővel a hatalmat is átveszi a test felett. Kitölti, minden sejtet magáévá tesz.

a teljes kolónia

Na, vakkantotta, mikor megtorpant. Gyakorlatozás. Majd ránk sandított. Mi nem igazán értettük a fiúkkal. Ekkor füttyentett egy éleset. A többi három pengesor lakói zsörtölődve másztak át a mi szintünkre. Na, ismételte, fenyegetően, de valahogy kedvetlenül. Gyakorlatozás. Összenéztünk. Megint rögtönözni kell, úgy látszik. Karesz nem tévózott tovább, próbált ő is bevágódni, hát felugrott a nyakamba, és széttárta karját. Igen, igen, dűnnyögte a vírus. Gyerünk, a többiek is. Megmoccantak a baktériumok, ki lendületesebben, ki az életét szidva. Egymásba kapaszkodtak, egymásra hágtak, volt, aki reszkető lábbal másokat tartott, volt, aki keskeny vagy kövér vállakon meg-megcsúszva lépdelt. Nem tartott sokáig, míg a teljes kolónia szabályos piramisba fejlődött. Pihegtünk, acsarkodtunk, reménykedve a vírusra pillogattunk, hátha megszán minket és végre pihenőt fúj. Sokat kellett rá várni. Csak állt ott az alakzat előtt, karba tett kézzel, kicsit még a fejét is ingatta, mint aki nem tökéletesen elégedett az eredménnyel. Nem bírom már, lihegte valaki mellettem, és féltő volt, hogy összeroskad, s vele együtt az egész piramis. A vírus ekkor tapsolt egyet, mi hálásan fújtunk egy nagyot, és mindenki lekászálódott a földre. Sokáig csak levegő után kapkodtunk, addig ő fel-alá lépdelt. Mikor újra felsorakoztunk előtte, végigfuttatta rajtunk tekintetét. Holnap jobb lesz. Ennyit mondott. A hanglejtéséből nem tudtuk pontosan megítélni, hogy ezt biztatóan vagy inkább büntetést ígérve közölte. Pihenj, kiáltotta, majd odébb sétált. Lerogytunk.

A következő napokban különböző formációkat kellett gyakorolnunk. Összeálltunk csillaggá, rombuszá, dodekaéderré, oszloppá (na, azt megsínylették a legalul elhelyezkedők), aztán mertünk nagyobbat álmodni, ahogy a vírus elmagyarázta nekünk, így felépítettük magunkból az Eiffel-tornyot, a Tower hidat, a Taj Mahalt. Tessék, mondta ő ilyenkor, végre láttok egy kis kultúrát is. Én nem értettem, miért lenne kultúra a híres épületek reprodukciója, de a már ismert okból nem mertem szóvá tenni. Addig-addig folytattuk ezt a gyakorlatozgatást, oly sokáig élt köztünk a vírus, hogy már el sem tudtuk máshogy képzelni mindennapjainkat. Esküszöm, súgta egyszer Karesz, ha ez a vírus eltűnne egyszer, én akkor is rátok kapaszkodnék. Ilyen volt a Karesz. Ami a szívéen, az a száján.

Szerda van. Éppen a lehető legnehezebb formát próbáljuk a srácokkal: a gömböt. Ha ez sikerül, elértük a tökéletességet. A maximumot, ami saját magunkból kihozható. Fontos pillanat ez. A vírus ma nyugtalanabb. De nem a produkció miatt. Nem, mintha a génjeiben kapott volna valamilyen kódolt üzenetet saját testvéreitől, hogy készül valami. Látjuk rajta, hogy a szokásosnál is indiszponáltabb. Mint aki saját magát nem tudja fegyelmezni, csak másokat. Forgatja a szemét, fura grimaszokat vág, idegesen rázza a lábát. Mi azért csak gyakorolunk kitartóan, elvégre belénk égett már. Kattan a lámpakapcsoló, a fürdőszoba fénybe borul, belép a teremtő. Miközben éppen Karesz nyöszörgését hallgatom, lopva odapillantok a teremtőre. Nagyon rossz bőrben van. Támolyogva jut el a tükörig, egész teste remeg. Aztán a pohár felé nyúl, és egy gyöngé mozdulattal kiemeli belőle lakhelyünket, a borotvát. Magasba lendülünk, még erősebben kapaszkodunk a másikba. A vírus szeme izgatottan villan, valaki felkiált, sikerült, sikerült a gömb, bazmeg! A teremtő fogja a borotvát, és mikor arcához emeli a pengéket, egy pillanatra megáll a mozdulat. Közelebb hajol, egészen közel. Látjuk sápadt arcbőrének minden pórusát, szembogara fekete napként emelkedik fölénk. Észrevesz minket. A gömb oly hatalmas és gyönyörű, hogy még a teremtő figyelmét is

felkeltette! Mindnyájunk szívét kitölti az irtóztos büszkeség. Ezért megérte. Ezért megérte, fiúk, szuszogom. Mi a szar ez, mondja a teremtő, szívéhez kap, a borotvát kiejti kezéből, s mi vele együtt zuhanunk, zuhanunk a föld felé.

a gazdatest

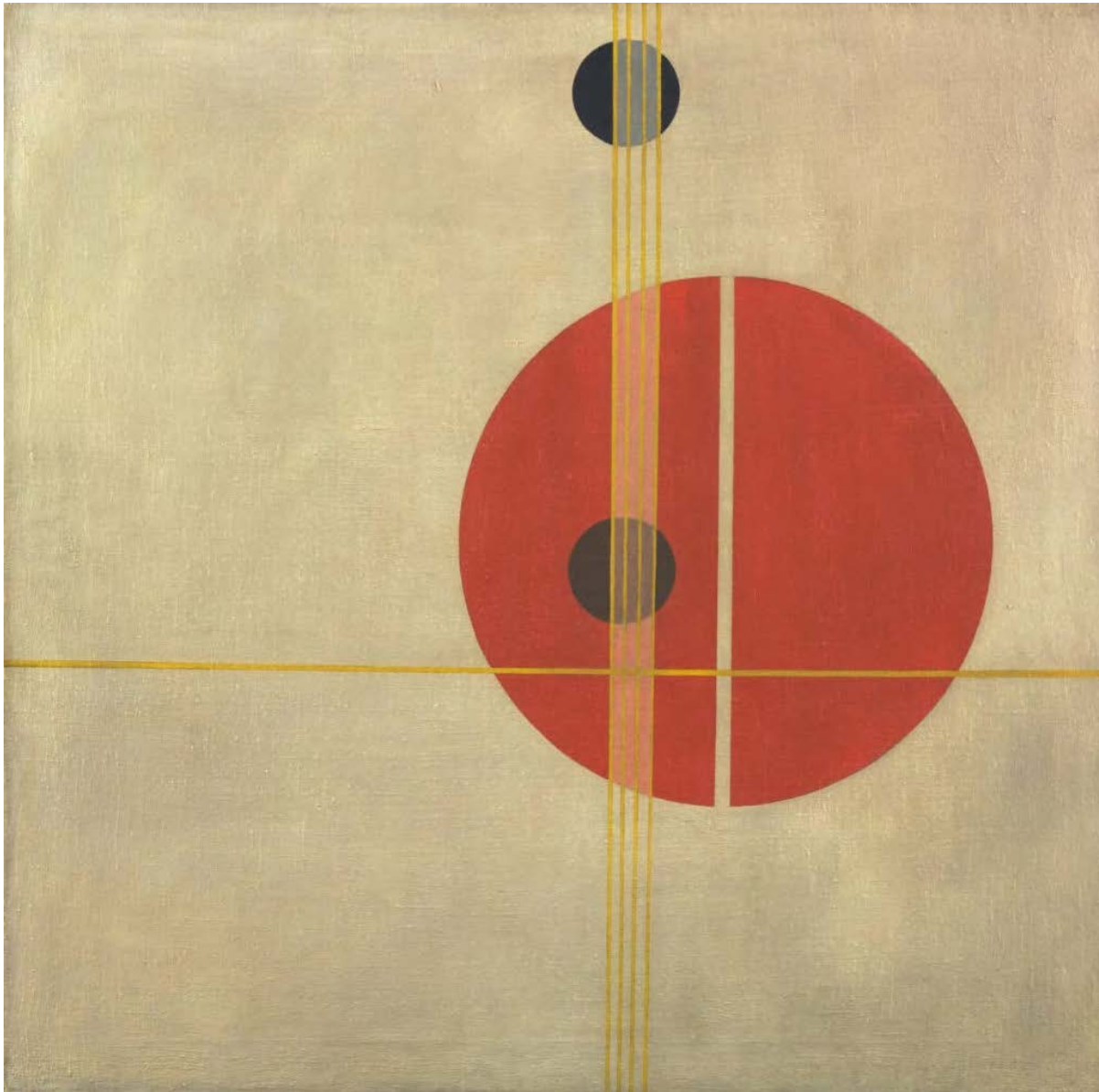
Mikor magunkhoz térünk, a vírust nem látjuk sehol. Talán leröpült. Talán átugrott a gazdatestre. A teremtő ott hever nem messze tőlünk. Fekszik a hideg járólapon. Most néhány napig örök világosság lesz. Feltápáskodunk. Egy ideig tanácstalanul vakarásszuk a tarkónkat. Mit tartogat még számunkra ez a lét? Karesz kilép a többiek elé. Mindenki elhallgat. Lehetséges volna? Éppen Karesz vállalja magára, hogy ő legyen az új vezetőnk? Karesz megpiszkálja köldökét. Mit szólnátok, kérdezi aztán, most még kissé talán félszegen, de a határozottság reményét ígérve, mit szólnátok egy gúlához?

kép | Sanofi Pasteur, flickr.com

Boldog Daniella

A KERESZT

2018-06-05 | BOROTVAÉLEN, NOVELLA

Csak egy vágás. Mondogatta magában, ahogy a mentőautóban ide-oda rázkódott. Úgy tűnt, mintha órák óta utaznának. Hajnali 3-kor jött a riasztás telefonon, hogy találtak neki megfelelő vesét. Valaki motorbalesetet szenvedett az éjszaka, és már úton volt a szerv a távoli kórházba. Magyarországon mindenki szervdonor, hacsak külön nyilatkozatban nem tiltja meg, hogy halála után a testét szétdarabolják. Mindig így gondolt rá: hogy valakit szétdarabolnak majd, és ő kap egy szeletet.

százalékos becslés

A lánya mondta indulás előtt: *Csak egy vágás, anya, és minden rendben lesz ezután.* Volt már egy vágása.

A császármetszés. A szeméremdomb fölötti

területtől a köldökig emelkedő függőleges, vastag, fehér, a bőr tónusánál világosabb csíkot hagyott. Most is készenlétben állt a kórházi csomagja, mint akkor, 1984 nyarán, a szülés várható idejéhez közeledve. Kivették a szekrény aljából az utazótáskát, ami már több mint három éve várt az indulásra. Gyorsan átnézték, belerakták a mobiltelefon töltőjét, és a konyhaasztal mellett ülve várakoztak. Janka, a lánya bizonygatta, hogy az esetek 70%-ában sikerülnek a transzplantációk, és befogadja a test az új szervet. A lánya nem volt orvos, bölcsésznek tanult az egyetemen. A riasztás utáni első döbbenete elmúltával az interneten találta a százalékos becslést.

Indulás előtt, ahogy búcsúzkodtak, Janka levette nyakából a vőlegényétől kapott kereszt medálos arany nyakláncát, és anyja markába nyomta, pedig tudta, hogy nem szereti. Egyszer össze is vesztek emiatt. *Úgy hordod, Janka magad elé lógatva azt a keresztet, mint egy búbánatos apáca.* Ingerelte a hirtelen jött hit, ami egy ideje lánya életének része, és ami jobban illett volna egy kétszeresen megözvegyült, összetöpörödött vénasszonyhoz, mint az ő okos, nyitott, jó kedélyű nagylányához. Markában a nyakláncal szállt be a mentőautóba, és amint kifordultak az utca végén, azonnal beleejtette a táskájába.

A transzplantáció előtt heti háromszor járt dialízisre, ahol a négyórás kezelés alatt többen halkán mormolva imádkoztak, volt, aki olvasott, mások meg a televízión a Való Világot nézték. Ő a lányától kapott fülhallgatóval zenét szokott hallgatni a telefonjáról, a szemét is behunyta, és igyekezett nem foglalkozni azoknak a nevetséges reménykedésével, akik állandó tartozékként hordták a nyakukban a keresztet. Időnként otthon maradt a fülhallgatója, ilyenkor fásultan tűrte a félhangosan mormolt imákat, amik a villalások harsogó, obszcén megjegyzéseivel keveredtek a teremben.

alig hasonlított

A családjuk egyáltalán nem volt vallásos, a lányát meg se keresztelték, de amióta megismerkedett Tamással az egyetemen, fontos lett számára a hit. Térdig érő szürke

■ vagy sötét szoknyákat hordott vastag harisnyával, lógós egyhangú blúzokat, kerek nyakú pulóvereket. A haját a nyaka fölött lófarokba kötötte, nem használt sminket. A külseje alig hasonlított egy évvel korábbi önmagára, arra az életvidám, frissen érettségizett fiatal nőre, aki az egyetem megkezdésekor volt. A keresztet nyakláncot mindig a pulóverén kívül hordta, pontosan úgy, ahogy azok ott a dialízis központban.

Otthon a fürdőszobában a kádban ázott a véres hálóing. A kötése a hasán erősen átvérzett az éjszaka folyamán, a friss seb gennyes volt. Janka nyomkodta a kádba eresztett hideg vízbe a fehér, ódivatú hálóinget, hogy minél több vér kiázzon belőle a mosás előtt, majd fertőtlenítette a kezét, és hozzáfogott, hogy leszedje a mocskos kötést anyja hasának jobb oldaláról. Remegő kézzel próbálta a bőrtől elválasztani a ragadós kötszert, közben folyamatosan, szinte kántálva beszélt. *Együtt imádkozunk Tamással. Mindennap kérjük Istent, hogy adjon még egy vesét neked, és segítsen meg, bírja befogadásra a tested, anya.*

Közben a kereszt eltűnt Janka pizsama felsője vágatában, mire gyorsan előhúzta, ahogy szokta. Anyja keményen félreütötte Janka kötésen tétovázó kezét, és kiküldte a fürdőszobából. Egyik tenyerébe nyomott a fertőtlenítő folyadékból, jól átdörögölte vele a kezét, és határozott mozdulattal lehúzta a kötést a sebéről. A vastag vörös vágás annyira elgennyesedett, hogy a fekete sebvarró fonal és a kapcsok alig látszottak tőle. Ahogy tudta, kitisztította a sebet, fertőtlenítette, előkészítette a steril kötszert a mosógép tetejére, és a tükör elé állt, hogy megnézzze, pontosan hova kell illesztenie az új, tiszta kötést.

A levegőben megállt a keze, ahogy a meztelen tükörképén meglátta a keresztet. Hirtelen úgy rémlett neki, mintha a régi, köldökéig tartó vágást merőlegesen metszené az új heg.

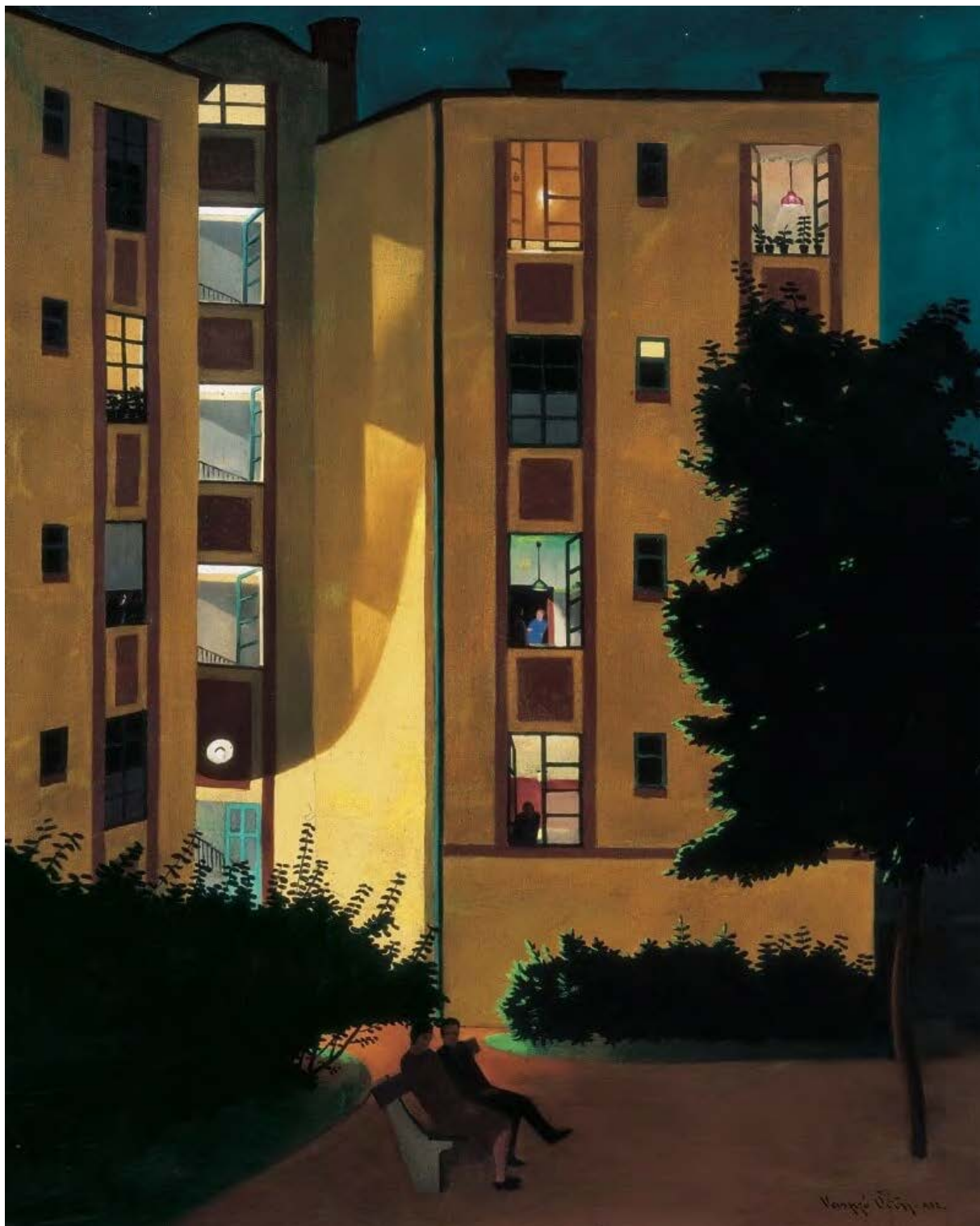
kép | Moholy-Nagy László festményei

Schmöltz Margit

PANELMÍTOSZ

[BOROTVAÉLEN]

2018-06-13 | **BOROTVAÉLEN, NOVELLA**

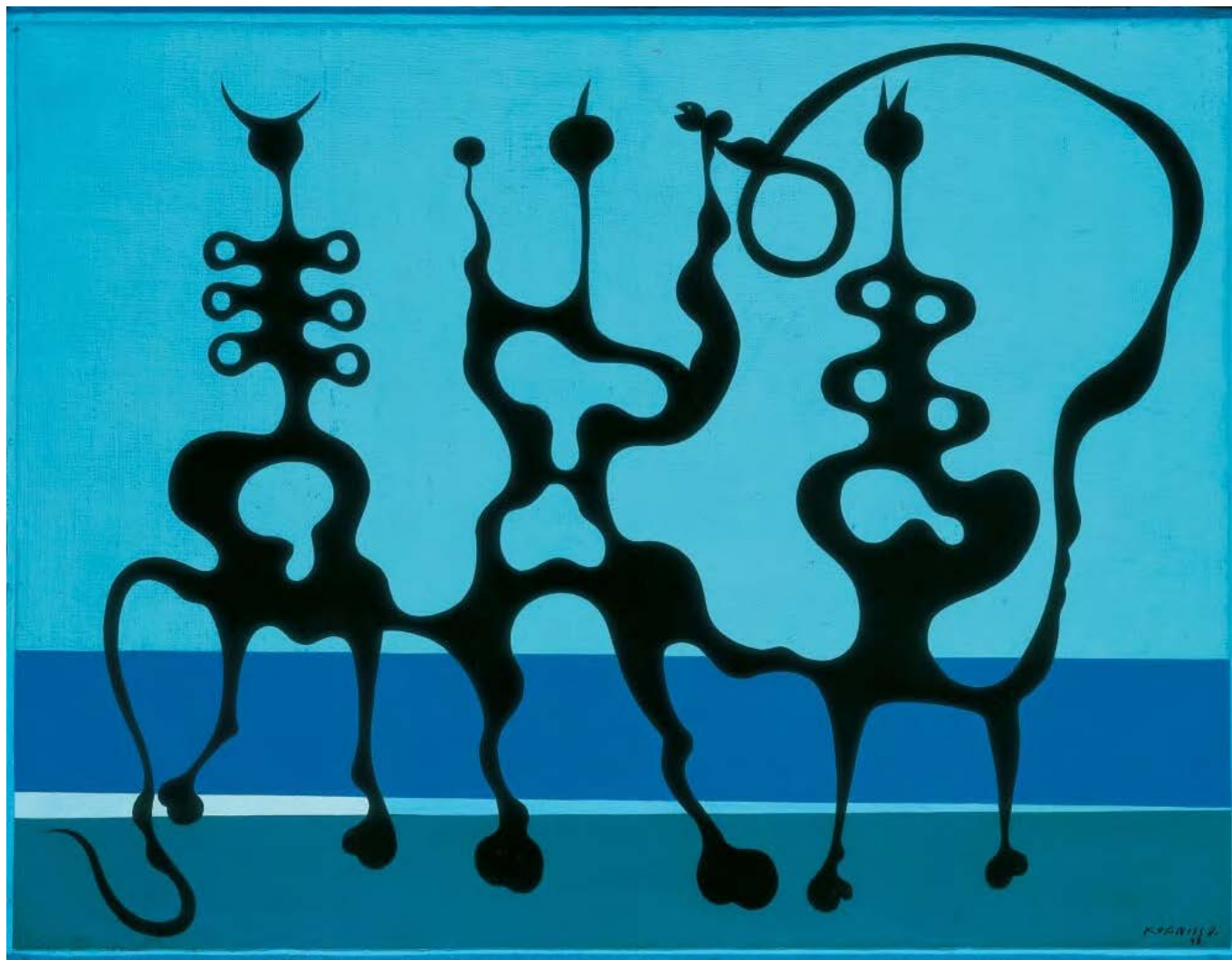

A panelnak is kell legyen mítosza, legendája, hősi éneke, mert ahol ennyire intenzíven sűrűsödik az iszonyat, ilyen töményen sorjázik egymás mellett a fájdalom, a gyász, a kiábrándultság, az unalom, a közöny és az értelemvesztett lét, alkotóerő nélkül formált köbméterekbe dobozolva, ott szükségképpen sarjad egy hérosz, betöltve a misztikum utáni sóvárgást.

tökéletes segédeszköz

A nő a harmadik emeleten, a folyosó végén balra, arra gondolt, talán így is maradhatna. A nőgyógyász látott már ilyet. Más is szőrös és más sem éri el a rejtettebb zugokat, főképpen

nem a kilencedik hónap vége felé. A lábát is csak üggyel-bajjal hozta rendbe, mert hatalmas pocakja korlátozta mozdulatait. Aztán mégis meggondolta magát, és szólt a férjének, hogy segítsen. De a panelben hamar sötétedik, a szürkeség, amely mindig ott van, estefelé diadalútját járja, így egyszer csak utolérte a fanszörzet-ritkítőkat is a harmadikon. A kezdetben lelkes férj, aki termékenységtől duzzadó asszonyának minden hajlatát, domborulatát csodálta, rádöbbsent, hogy a félhomályban nem boldogul a hol pikánsnak, hol gyomorforgatónak tűnő feladattal. Csak tapogatott, kotorászott, babrált a borotvával, de nem haladt semmit. Hiába kapcsolták fel a lámpát, az asszony rengő combjai árnyékot vetettek bozontos ágyékára is. Később egyikük sem emlékezett pontosan, kinek az ötlete volt, hogy az egykor barlangáskodáshoz használt munkavédelmi sisakot elővegyék. De a krypton izzó, amely akár harminc méter távolságra is elvilágít és százfokos dőlésszögben állítható, tökéletes segédeszköznek bizonyult az életadásra készülődő, és ezért vérbő és dagadó női szemérem megvilágításához. A férj már az utolsó simításokat végezte, amikor a szomszéd szobából betoppant a délutáni alvástól még álomittas gyerek, és szemét nagyra kerekítve kérdezte: háttttimiccsináltok?!?!?!?

Korniss Dezső: Laokoón I.

Odalenn, a ház előtt az esti buszra várva a táskájában rágó után kotorászott egy másodsorra elhagyott feleség, de mindig csak régi számlák és használt papírzsebkendők akadtak a kezébe.

szarvetemény

Rátört és hirtelen bizonyossággá érett benne a gondolat, hogy semmi különleges nincs benne. Hogyan is lehetne? Éppúgy a csikkek és napraforgóhéj pettyezte, kopott fűvön vándorog nap mint nap, akár a többi panellakó, vagy mint az a férfi itt mellette, aki éppen könnyíteni készül magán. A ház előtti kiskert, melyet éveken át gondozott, egyszeriben mosolyognivaló közepszerűségnek, dilettáns ballépésnek tűnt. A büdöskeágyás szélén száradó kutyaürüléket eddig apró szépséghibának tekintette, most egyetlen szó formálódott benne: szarvetemény.

– Háttttimiccsináltak?!?!?!? – hallotta fentről, mert nincsenek paneltitkok, és úgy érezte, ez bizonyára neki, meg a mellette vizelő férfinak szól.

De a férfi csak a pisilésre koncentrált. A buszmegálló melletti hárs cingár törzsére irányította vizeletét, és örömmel figyelte, ahogyan egy furcsa, életerős alak rajzolódik ki rajta: szupermenre hasonlított, és volt benne valami jánosvitézes is – éppen most vizelte oda a kackiás bajuszt az orra alá....

Éjszaka, abban a nehezen meghatározható időpillanatban, amikor éppen semmi visszavonhatatlanul elrontott nem történt a lakótelepen, megmozdult a pisifigura, és tette készen lépett néhányat a bitumenen. Két dolgot érzett biztosan, és mindkettőt a létezés tanújelének vélte: küldetéstudatot és hűgyszagot.

felső kép | Vaszkó Ödön: Este

Szerényi Gábor

A RACIONALITÁS BÁSTYÁJA ÉS A HIPERÉRZÉKENY NYÚL

[BOROTVAÉLEN]

2018-06-18 | BOROTVAÉLEN, JEGYZET

Dalíró írta egy kritikus: a művész legújabb képei értelmezhetetlenek. Erre a festő így válaszolt: „Ha képeim értelmezhetőek lennének, azt jelentené, hogy megbuktam.”

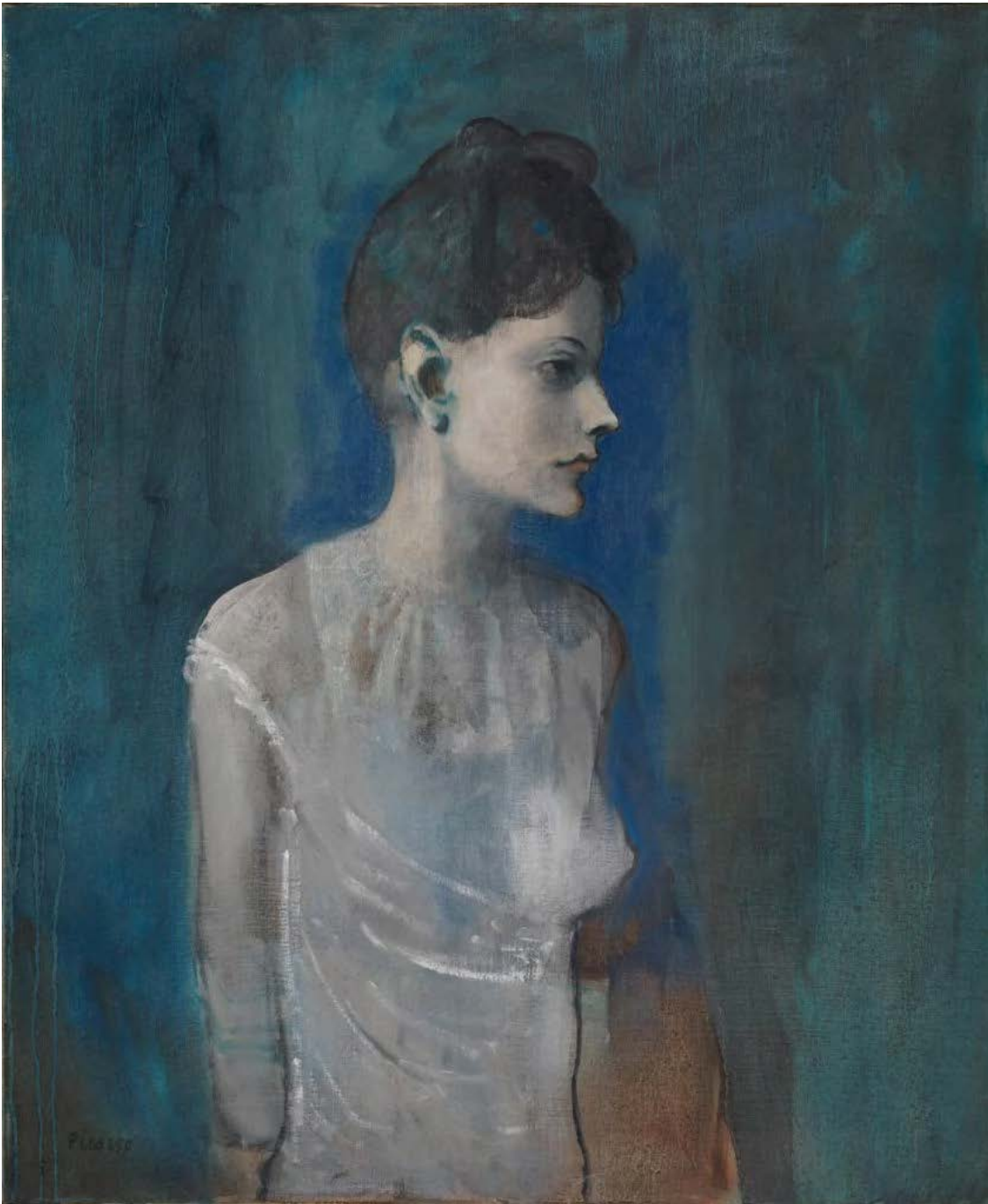
Rajzomon a sakkfigura a racionalitás bástyája, amin sebet ejtett a hiperérzékeny, szerencsejátékos nyúl. Benne van empátia, felmondja a sakktábla fekete-fehér kockáit. Erre a bástya már csak a kettévágott matematikai képletet (másodfokú egyenlet) képes sikoltani. Jóindulatú belelátással a ráció és az érzelmek összecsapásának meseképe ez. Körző, vonalzó, kártya, penge (!), bástya és nyúl.

Pólya Zoltán

MICI, DÜPRÉ MICI

[BOROTVAÉLEN]

2018-06-19 | **BOROTVAÉLEN, NOVELLA**

– Most azt hiszed, kemény vagy, igaz?

Mici a templomkertet övező kovácsoltvas kerítés lándzsáin lovagolt, én meg csak feszengettem a kérdés súlya alatt. Mici ebben nagyon jó volt: a kötekedésben, a határok feszegetésében. Elmenni a falig, nagyot koppanni, aztán még nagyobbat röhögni. Most is cigizik, a boroskóla meg egy flakonban a térde között. A kerítés lándzsái élesek, de Mici nem félti a fenekét, úgy ül ott, mintha karosszék lenne, felborzolt haja még csapzott az előbbi gyors esőtől. És nevet.

– Gyere le onnan! – könyörgök, bár tudom, hogy hasztalanul. Miciről leperreg. Mindig is úgy nevetett, hogy azonnal tudtuk: nincs megállás, már a nevetése elárulta, hogy éppen most vág bele valami örütségbe. Mert hogy ő az *őrült lány*.

Mici szülei kétkezi munkásemberek voltak. Szalagnál dolgoztak, hajnalban keltek, éjszaka jöttek. Micit és a nővéreit hol szálfamerev nagyanyjukra, hol valamelyik részeges nagybátyjukra bízta. Nem csoda, hogy a három lányból kettő tizennyolc évesen már anya volt, nem is lehetett ez másképpen. Mici másik utat választott, ő lett a bajos csaj a családban, akivel csak a gond van; úgyhogy inkább szabadjára engedték, sosem kérdezték, hová tart éppen, ha elindult otthonról.

– Na, mi lesz? Jössz már?

Szerelmes voltam Düpré Micibe, akinek a családneve köré is legendákat szöttek. Volt, aki szerint az ősei franciák, mások azt mondták, a családot jobban ismerők, hogy a háború előtt ajánlatos volt megváltoztatni a nevüket. Így vagy úgy, de Mici ott volt köztünk, és amerre ő járt, oda rendszerint a baj is betette a lábát.

kétségbeesve kerestem fogást

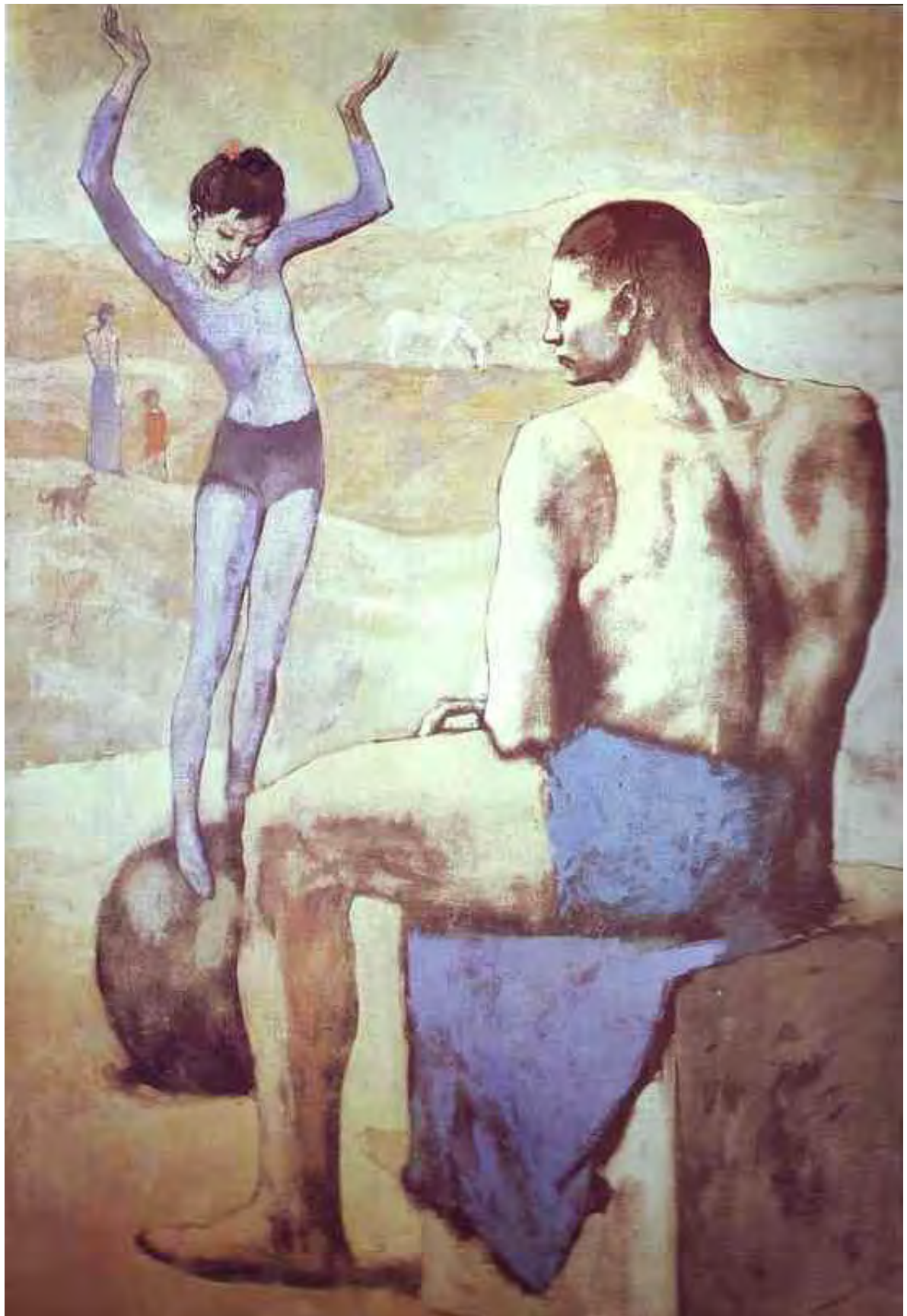
Mondtam neki, hogy mindjárt megyek. Erre vállat vont – te tudod –, és szájához emelte az üveget. Nem bírta a piát, igazából csak egy-egy kortyot hajtott le, a látszat kedvéért. Persze,

Zsoltiék ott lebzseltek két paddal arrébb, és nyakukat tekergetve lesték, mit alakít megint a Düpré. Kétségbeesve kerestem fogást a rozsdamarta vason, amire Mici olyan könnyedén mászott fel az előbb. Ő már nem kevés gyakorlatot szerzett otthon,

mert sportot űzött abból, hogyan tudja minél szakszerűbben leszüretelni a zsebkendőnyi kis kertjét légpuskával őrző Sanyi bácsi gyümölcsösét a szögesdróton átmászva. Vissza is csúsztam esetlenül, ő meg nevetett, úgy, ahogyan az egész világon.

- De ügyetlen vagy - csúfolódott. - Lenke-lenke-ügyetlenke.

Ezt már Zsoltiék is meghallották, öblös röhögésüket két utcával odébb is hallani lehetett. Mici a kezét nyújtotta, felhúzott maga mellé. Ahogy mozdultam, egyszerre érintettem meg a mellét, meg a bomberdzsekije alá csúsztatott festékspray-t. Eddig ez volt a legnagyobb hülyeség, amibe belevitt, vonakodva követtem, de Mici ilyen volt, egyik erőpróba a másik után, újabb pecsét a bajtársiasság, a barátság lakatján.

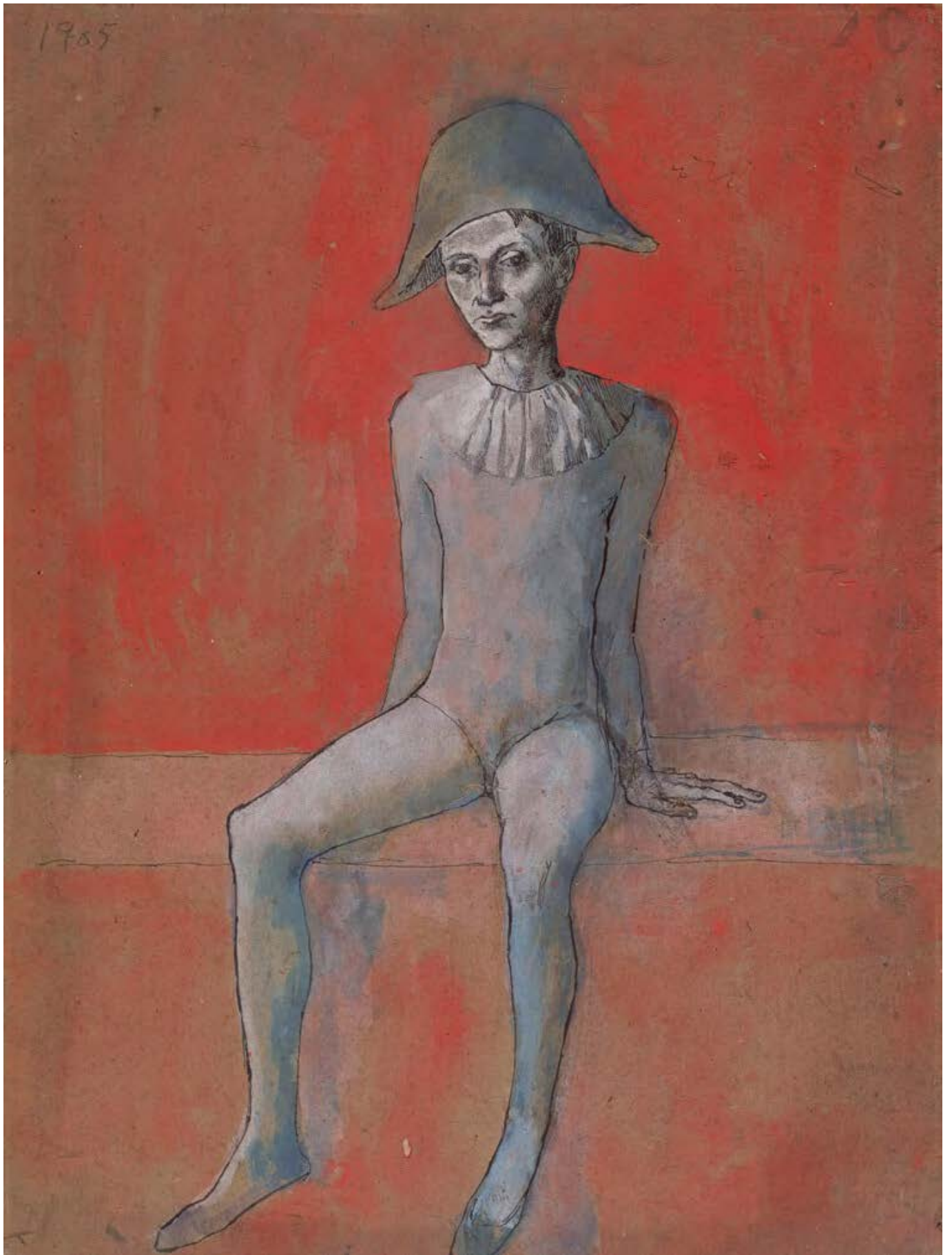
Pedig nem volt szép. Igazából a szeme vonzotta az embert, mint valami örvény, sötét és nagy, okosan csillogó szempár a hajnak nevezett bozont alatt. Nemrég külön ültettek bennünket, mert folyton sugdolóztunk, persze, hiszen Mici vicces megjegyzésekkel kommentálta a tanár szavait, mire Béla bácsi olyan dühbe gurult, hogy elővette a régi t-favonalzót, és azzal vágott Mici körmére. Mici nem sírt, csak összeszorított szája sarkában mélyültek el árulkodóan a ráncok. Másnap anyukám bejött, és Mici szüleivel akart beszélni, mert hogy Mici lerontja az én eredményeimet, de osztályfőnökünk csak a vállát vonogatta. Persze, Mici szüleivel ő is szeretett volna elbeszélgetni, mint annyian mások, de amikor róluk kérdezte Micit, ő azzal vágta ki a biztosítékot, hogy velük ő is szívesen beszélgetne, de folyton a kocsmában lógnak, oda meg kiskorú nem mehet be. Így Mici megjárta már az igazgatói irodát is.

– Ugye, tudod, hogy ha oda bemegyünk, a plébános riasztja a rendőrséget?

kínzó féltékenység

Ezen is nevetett. Régi ismerősei voltak a helyi rendőrök, az egyik közeg állítólag udvarolt a kevésbé csúnya nővérenek, talán ezért úszta meg eddig komolyabb büntetés nélkül. Azzal hergelt, hogy ő bizony tett bizonyos szívességeket ennek a Péter nevű hekusnak, amiről inkább nem is mondana többet, a fantáziámra bízva a többit, mire engem persze, elfogott a kínzó féltékenység. Pedig, mint ahogy később elmondták mások, ez a Péter meg a kollégái más okokból is rendszeres vendégek voltak Düpréknél, de ezekről a dolgokról senki sem beszél szívesen. Mici így nem félt a rendőröktől, nem félt a plébánostól és nem félt a tanároktól sem. Pedig valamitől félnie *kell*ett, olyan a világon nincs, hogy az ember ne féljen valamitől.

Hangember vagy, kiabálta letről Zsolti, mire Mici a kezembe nyomta a lőrét, és átlendítette a lábát a kerítésen. Egy pillanatig lebegett az éles lándzsák alkotta pengesor fölött, félig felemelt lábbal, aztán ugrott. Nem láttam, hol ért földet, hiszen sötét volt a paplak kertjében, nem ért odáig az utcai lámpák fénye, csak hallottam, ahogy huppan, s ahogy osonó léptei surrogtak a gondozatlan aljnövényzetben.

Vártam. Én voltam az őrség, mint máskor. Inkább felültem a betonoszlop tetejére, nem volt kedvem összevagdosi magam a kerítésen. Kényelmetlen volt ott ülni, hallgatni a bagolyhuhogást, a madarak szöszmötölését a sűrűben. Nem járt az utcán senki, az éjszaka jó barátja, hű társa volt Micinek. Végre megjelent, az arcán meg a kezén karcolások, de a szeme csillogott, ahogy felém nyújtotta csomagját. Remegő kézzel fogtam meg az eddig a plébánia bejárati ajtaját díszítő feszületet; ez a lány tényleg nem fél semmitől, gondoltam rémülten.

– Ne parázz már! Nem maradt kereszt nélkül a bejárat.

a keserűség

Nevetve bedobta a nyomait elnyelő sűrűbe a sprayt, én meg felhúztam magam mellé. Azt mondtam az előbb, hogy Mici nem volt szép, pedig a szája is olyan szép volt, legalábbis amikor nem húzta feszesre a keserűség, én pedig, ahogy felült megint a lándzsákra, gyorsan szájon csókoltam.

Pofon vágott. Csak úgy szikrázott a szeme a dühtől.

– Ezt meg ne próbáld még egyszer.

Kikapta a kezemből a feszületet, és leugrott, ezúttal a vaskerítés másik oldalán, nem is törődve a járda köveivel, a nyaktörő magassággal, és már lépett is oda Zsoltiékhoz. Ők szerencsére nem látták előbbi kudarcomat, én pedig szégyenkezve másztam le a magasból. Hallottam, ahogy szisszen Mici kezében a jól megérdemelt sör, meg hogy nevet, hogy a fenét, hagyjátok már, mit kell úgy beszarni egy öreg plébánostól, bármikor megcsinálom, az igazgatóiból is elhozom nektek a mutatós órát, aztán inkább sarkon fordultam, és ott hagytam őket, ott hagytam Düpré Micit, magára hagytam a barátomat a félelmeivel. Mielőtt a félelme rám is átragadna.

kép | Pablo Picasso

Péter János

EGYSZER VOLT

[BOROTVAÉLEN]

2018-06-22 | **BOROTVAÉLEN, NOVELLA**

Hétre tud csak megérkezni, a gimiben nem lesz ott, de, ha gondolom, találkozunk a zsinagóga mögött hétkor, a vacsora fél kilenckor kezdődik, lesz másfél óránk együtt. Az osztályfőnök Bárány András helyett Kovácsné jön, Bárány tavaly meghalt. Néhányan kimentünk a sírjához. A temetésén nem tudtam ott lenni, most köszöntem

el tőle. Különösebb kapcsolatom nem volt vele, nem zavartuk egymás életét. De értékeltem, hogy tudja, Danival kettesben ellógtunk valami kötelező kultúrprogramot. Már negyedikesek voltunk, érettségi előtt, Dani a lógásai miatt borotvaélen táncolt, ha csak egyszer félregombolja a köpenyét, kirúgják. Bárány azt mondta, amíg a vezetőség nem szól, ő nem foglalkozik vele, de bírjuk már ki végzésig. A temetőben váltottam pár szót Bogival, vele maradtam leginkább kapcsolatban az osztályból, ő is tanítóképzős volt Csabán, végighallgatta az első évben, ahogy Danit siratom. Általában rum lett a vége, ünnepnapokon tequila. Megölelt, *vigyázz magadra*, mondta, tudta, hogy ez volt Danival a megszokott elköszönésünk. *Aztán tequilázunk*, vigasztalt.

majd egyszer, hátha

Kovácsné történelmet tanított, nemrég igazgató lett, büszkén mutogatott mindent, az új könyvtárat, az ebédlőt, főleg azoknak, akik az öt éves találkozón nem lehettek ott. Dani sem volt,

én sem, akkor vártam Rékát, veszélyeztetett terhesen ki sem mozdultam a lakásból, legfeljebb az erkélyre sétáltam ki. Dani egyszer járt a tíz év alatt itthon, keresett is, de egy hónap késéssel kaptam meg a levelét, a régi címünkről küldte tovább az új lakó. Azt írta, szívesen találkozna velem külön is, megadta az elérhetőségeit. Válaszoltam, hogy majd egyszer, hátha, talán a tízéves találkozón.

Megnéztük a tablónkat, egymás mellett vagyunk Danival, így kértük, bár akkor is tudtuk, hogy ennyi lesz. Én megyek a csabai tanítóképzőbe, ő az USA-ba a szüleivel. Már le volt papírozva minden, mire mi összejöttünk, vízum, repülőjegy, a szülei munkahelye, neki egy év előkészítő után valami kereskedelmi egyetem. Angolból, oroszról, matekból mindig jó volt, külkereskedelmi pályára készült. Csak hát az ember nem gondolkodik ésszerűen, ha tizennyolc éves és tavasz van. Matekból meg oroszról korrepetált, aztán egyre több lett az óra utáni kávé, egyre többször kísért vissza a lánykollégiumba. Egyszer hozott egy fehér tulipánt, azt hitte, azt szeretem, pedig csak a március 15-i műsor miatt volt nálam. *A sárgát szeretem*, mondtam nevetve, *csak az nem kellett a műsorba*.

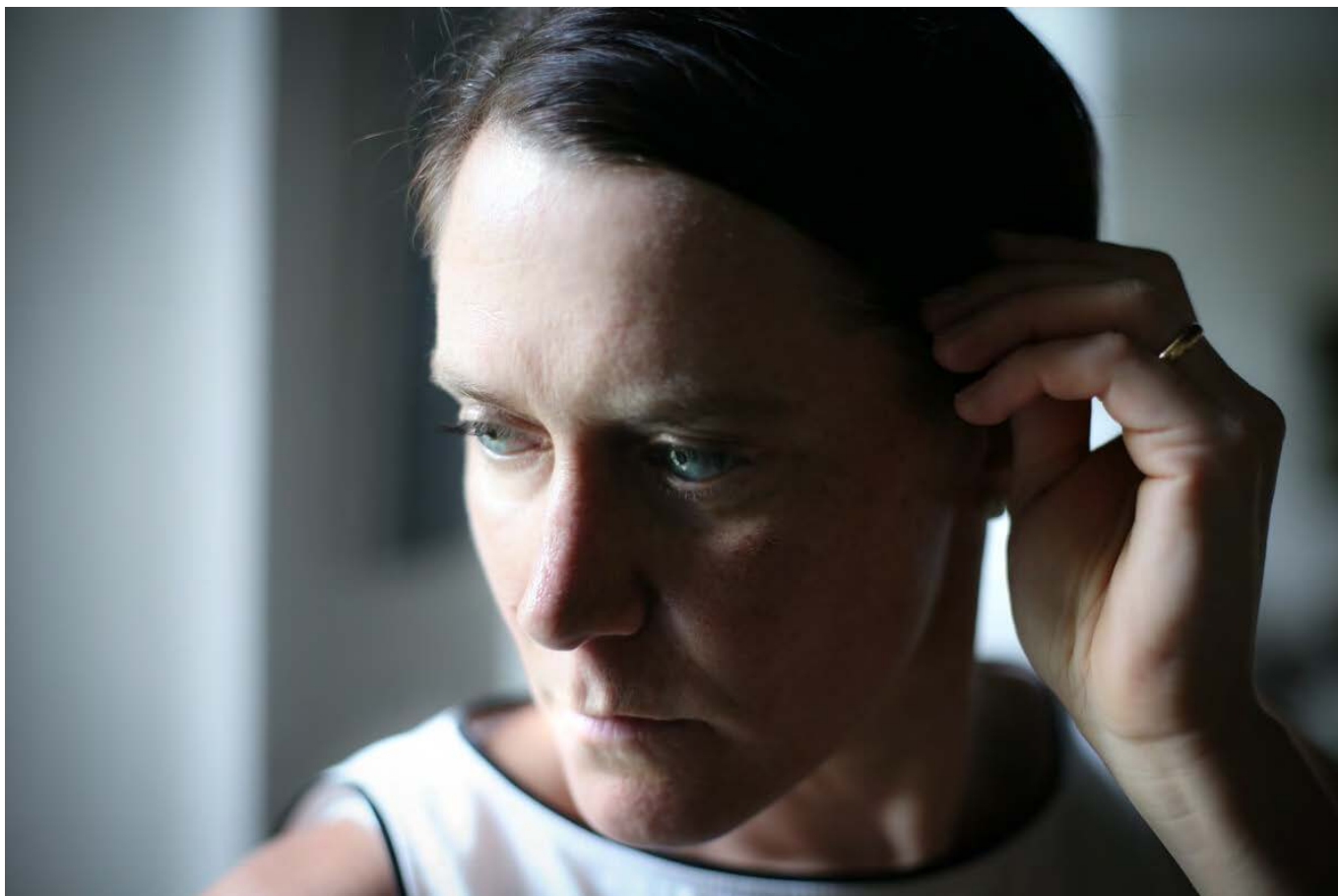
Kovácsné kérdezte, van-e hírünk a távol lévőkről. Daniról senki nem tudott semmi frisset, az ötéves találkozóra küldött egy lapot, egy prágai származású lánynak udvarolt akkor, diplomázásra készült. Balázs, aki szeretett beszólogatni, megjegyezte, hogy *volt valami nője érettségi körül*, ezen röhögtünk, tudta mindenki, hogy ennyi volt. Többen megházasodtak, sokan el is váltak, nem én voltam az egyetlen. Mészáros Brigiről hozta valaki a hírt, hogy *nagyon gáz, de együtt él egy negyvenéves pasival*. Szörnyülködtünk egy sort, Makai Heni rázott fel: *Lányok, a negyvenéves pasi akkor volt gáz, mikor érettségiztünk. Most már nem az*. Csakugyan örültem volna én is egynek, ha a két gyereket bevállalja.

röhögtünk is

A gimis beszélgetés után leléptem, volt egy nagy luft vacsoráig, aki akart, kocsmázhatott, én mentem a zsinagógához, ahogy Danival leleveleztük. A kis eldugott teret meghagyták mögöttem, de a zsinagógát felújították, könyvtár lett belőle. Régen ide szerettünk elbújni, félúton a fiú- és a lánykollégium között, a városközpontban voltunk, mégis mindenki elől rejtve. Legegyszerűbben a

vacsorát kihagyva tudtunk együtt lenni, vagy könyvtárazásra, futásra kértünk kimenőt, röhögtünk is, mikor a másik tornacipőt hozott, hogy *kár, hogy futni mész, engem csak a könyvtárba engedtek el*. Néha a ligetben is sétáltunk, a Körös-parton, egyre kevésbé érdekelt, ki lát meg és ki nem, mindenki tudta, hogy Dani kimegy, hogy én maradok, és hamar megtudta azt is mindenki, hogy együtt vagyunk.

Egyszer Bárány mondta biológiaórán, hogy az embert is döntően az ösztönök irányítják, a nők például peteéréskor a sportos, rámenős férfiakat látják vonzónak, egyébként meg az otthon ülő tintanyalókat, az egyik gyereket csinálni jó, a másik meg felnevelni. A férfiakról sem beszélt dicsőítőbben, ilyen az ember, mondta, s még talán jobb, ha az ösztönök irányítják, mint ha gondolkodik. Szeretkezz, ne háborúzz, szűrte le. Nem háborúztunk. Gumiztunk, arra a pár hónapra nem volt értelme tablettát íratni, erre jó a gumi, bár az meg olyan, mondták a lányok az osztályban, mint zokniban lábat mosni. Egy-egy osztálytársnál tudtunk összebújni, ritkán beszóktam a fiúkoliba, Daninak volt kulcsa a fotólaborhoz. A lánykollégium szobái, rácsos ablakkal a belső udvarra néztek, képtelenség volt bejönnie. A bankett éjszakáján még táncoltunk zárórákor egy utolsót. A többiek elmentek inni, ő a fülembé súgta, hogy lógjunk meg, a fiúkoli portása már tökrészeg, fel tud vinni. Akkor egyszer és egyben utoljára gumi nélkül voltunk. Tényleg, mintha végre levénne az ember a zoknit a lábmosáshoz. Aznap láttam utoljára. A hajnali vonattal ment vissza a szüleihez. Én megkerestem Bogit, bögttem neki, kérdezte, adjon-e Postinort, de nem akartam.

Este volt, de meleg, jó idő, mint mikor legutóbb láttam. Tíz éve, a banketten. Akkor is szinte nyomasztó volt a hársfák illata. Érdekelne ennyire, ha nem mentem volna szét a férjemmel? Vagy ha lenne pasim? Nem tudom. Töményen jöttek föl az emlékek, nem lehetett visszatartani, az ABC, ahol a menzaebéd helyett óriáskiflit vettünk Medve sajttal, az útkereszteződés, ahol megbuktattak autóvezetésből, balra a Liget, ahol először jöttem rá, hogy ez nem osztálytársi séta, hanem randi, és az a harmadik emeleti panellakás a Kossuth utcán, ahol először voltunk együtt, Sáfár Petiék elmentek egy hétvégére, és ő ideadta a kulcsot. Otthon mindketten azt mondtuk, hogy benn maradunk a kollégiumban tanulni, ott meg azt, hogy hazautazunk. Az a fehér tulipán évekig megvolt, megszártítottam, a csabai kollégiumban tűnt el. Olyan félve mentem a zsinagógához, mint az első randinkon, elterveztem, hogy oldalt megsimogatom a haját, ahogy szoktam, középen kopaszodott, csúfolták is eleget. Meg olyan kis szerencsétlen béna volt, attól kupálódott ki, hogy van egy nője. És attól merte letojni, hogy ki mit gondol róla.

nincs egy rossz szavam

Ott volt a zsinagóga mögött, elbújva a kis parkban, ahogy várni szokott, kezében egy fehér tulipán. Hogyan tudott ilyenkor tulipánt

szerezni? Egy nagyon lehetett. Golyókopasz volt, nem volt mit megsimogatni, de megöleltük egymást. Tokája is nőtt, egész elmackósodott. Mondta, hogy nem jön az étterembe, még nem tette túl magát a sok gúnyolódáson. Autót bérelt Budapesten, és még éjjel visszamegy. Felkeres pár ismerőst, aztán a jövő héten repül vissza. Elsétáltunk a Ligetbe, ültünk az ottani kedvenc padunkon is, vettem egy doboz piros Marlborót, azt szívtuk, már csak alkalmanként gyújtok rá, a komoly bagózást az első terhességemkor abbahagytam. Bejött neki az USA, orosz-amerikai kereskedelem, tolmácsol, levelez, utazik, elvette a cseh lányt, kb. kétévente mennek Prágába. Két gyerekük van, egy fiú és egy lány, mint nálunk, mutatta a képeket, helyes kis kölykök. Kérdezett rólunk, a tanítóképzőről, a válásomról, hogy mennyire bírtam feldolgozni. Nincs egy rossz szavam sem a volt férjemre, normálisan váltunk el, nem volt botrány, csak épp nem ment együtt. Mindenben segít, a gyerekek szeretik, ő is őket. Talán Danival sem volt több a pakliban.

Dani kérte, mutassak képeket róluk, Rékáé akadt először a kezembe, pillangónak öltözött farsangon, aztán a kisfiamé, egy focizós kép. *Egész nagy már, hogy hívják?* Itt majdnem elnevettem magam, *Daninak, mint az apját*. Elkomorult, szinte láttam az agyában a gondolatokat, ahogy az esélyeket számolgatja, és nem akartam kínozni. *Mint a volt férjemet. Jövő héten lesz nyolc.* Az utolsó cigiből a parazsat a Körösbe pöcköltük, ahogy szoktuk, sistergett, mikor a vízbe ért. A csikket kukába dobtuk, szerettem, hogy nem szemetel, ezért is szívatták persze a fiúk. Visszakísértem a kocsihoz, adott egy névjegykártyát, ha épp Amerikában járnék. És az ölelés meg a vigyázzmagadra előtt megígérte, hogy néha majd ellátogat errefelé is. Az autó eltűnt a kanyarban, kezemben a tulipánnal Bogiék után indultam az étterembe, és latolgattam, hogy Báránynak mennyire van igaza. Mert ma sem vettem volna be a Postinort, nincs az a rum, és nincs az a tequila, ami most elég lenne, egyáltalán nem bánám, ha Dani fiam történetesen kilencéves és három hónapos lenne, pár év múlva már közepén kopaszodna, és hiába van épp peteérésem, ezt a kopasz, tokás, tohonya és bénázó embert én most is olyan nehezen engedtem el, mint tíz éve.

Varga Júlia

VONAL

[BOROTVAÉLEN]

2018-06-15 | **BOROTVAÉLEN, VERS**

Az a vonal
ami talán nincs is
szabad szemmel alig
látható

innen még
van értelme a
létezésnek és
túl már nincs
mint a borotvapenge éle
nem látszódik de
fáj
ahogy ráhelyez egy ember
súlyokat és életet és
selyemsálnyi értéket és
puha vattagombóc tömböket és
két oldalt lehetőleg egyforma
hosszan lelógó viaszosvászon
terítőt és egymásba rakott
műanyag hamutálakat és
kipergetett tobozokat és
kibelezett plüssfigurákat és
megpakolt ridikült és
hófehér pemzlit és
törött lépcsőfokokat és
lattét habjával és
fonott pórázt nyakörvvel és
biankó bilétákat és
egy csupasz csuklót óvatos
egyensúlyozás közben mert
mindegy merre billen
végül a vonal innenső vagy
túlsó oldalára
középen kell
maradni mint egy
kötéltáncos fakír
mert a vonal

a borotvaél
végighúzó és
végigtáncoló –
ha görbül is

kép | Varga Zsófia

Maczák Orsolya Rita

TŰZOLTÓFOGÁS

[BOROTVAÉLEN]

2018-06-27 | **BOROTVAÉLEN, NOVELLA**

Az utolsó macska is elkóborolt az alomból, mondta Asztrid. Az udvar kövén ültünk, a fal mellett. Előrenyújtott lábát vizsgálgatta, aztán a távolba meredt. Mi lett vele, kérdeztem, pedig nem tudtam felidézni, hogyan nézett ki a macska, vagy milyen

alomról beszél egyáltalán. Nem tudom, vonogatta a vállát, azt vettem észre, hirtelen megnőnek, vadászni kezdenek, főleg, ha nem simogatod őket eleget. Nem érdekük, hogy kicsik és aranyosak maradjanak, ha nincs kinek. Akkor már több haszna van, ha utána megy az ételnek, meg szaporodik, érted. Értem, feleltem, és próbáltam úgy nézni, mint aki magától is gondol ilyesmikre.

Felmentünk a galériára, ahol a por- meg az izzadságszag már nem vált el, egyszerre éreztem egyetlen tömör szagot. Pár hete a sarokban széttapostunk egy tucat krétát, hátha a takarító a fehér törmelékre azt hiszi, valaki drogozott odafenn, és kitör a botrány. Valami végre lesz. De nem lett semmi, feltakarították. Asztrid elővette a pillangókést, kihajoltunk a korláton.

nem szarunk be

Vagy egy hétig próbáltuk forgatni, pörgetni, a neten kerestünk hozzá videókat. Jólesett elképzelni, hogy olyasmit tudunk, ami menő, hogy menők vagyunk, nem szarunk be, ha szembejönnek a sikátorban este, és nem jövünk zavarba, ha az utca másik feléről átordibálnak, hogy két szerelmespár. Nem kell mondanunk semmit, csak elővesszük a pillangókést, egyet-kettőt pörgetünk rajta.

Néztünk egymásra a korlát fölött, aztán a sportcsarnokot néztem, arra gondoltam, időnként most már ő is felmentést kap tesiből, egyedül rohangálok páros fogóban, körbe-körbe, mint egy barom.

Tudod, hogy kilóg a bokád?, kérdeztem, mert úgy éreztem, valamit mondani kell, hosszú lett a csend. Asztrid nem válaszolt, felhajtotta az ingujját, egy hajtás, arra még egy, és még egy, míg csinos hurka lett a vénája fölött, így álltak a honfoglaló vezérek a törökönnyben. Asztrid megfogta a kést, de egyáltalán nem úgy, függőlegesen, mint az alapító atyák, hogy csak a hegyével, meg épphogycsak. Beletörődtem, hogy akkor mégsem annyi lesz, mint az oltás múlt héten. A pengét az ereire merőlegesen fektette, még egyszer rám nézett, erősen odanyomom, magyarázta, akkor bezsibbad, és kevésbé érzem, aztán hirtelen rántott rajta egyet.

Csináltam, ahogy mutatta, először belenyomtam a kést a bőrömbé. Kicsit mozgasd meg, mutatta a szemem előtt kifeszített tenyerével imitálva a mozgó pengét, hogy belekapjon a bőrbe. Attól féltem, felszisszenek majd, mint amikor a tesóm borotváját sunyiban kipróbáltam, és egy sávon jól megpucoltam a lábszáramat, hogy azóta is látszik egy kis fehér heg. Viszont akkor nem tudtam előre, hogy megvágom magam, akkor készületlen ért a csípős fájdalom. Most nem szisszentem fel.

Összenyomtuk a sebeinket, és megfogtuk egymás könyökét, hogy ne csússzanak le. Éreztem, hogy mint amikor az orrom folyik, és nincs zsepije senkinek, vagy csak egyszerűen nem adnak, a kezünk, az ujjaink végén felgyűl a vér, csiklandoz, aztán lecsöppen a padlóra. Aztán hiába töröljük fel, azoknak, akik a sarokban talált drog miatt nyomoznak, a DNS-ünk mintának mindenképp ott marad.

valami újszerű hanyagság

Asztrid utolsó pillanatban ért be az órára, érezni lehetett valami újszerű hanyagságot abban, ahogy a táskáját az asztal lábához

-
dobta. A kipirult arcát néztem, vártam, hátha elmondja, mi van. Intett, hogy majd óra után. Elővette a cuccait, az idei füzetei pillangós papírba csomagolva. Jó neki, az enyémekek zöldek, király, az egyetlen szín, amit rühellek. Előtte ültem kettővel, és eggyel balra, de így is láttam, hány szívecskét vés a margóra háromnegyed óra alatt. Kilencet.

Bereteszelte a WC-ajtót, lehajtotta a deszkát, ráült, én meg a sarokba guggoltam. Felhúzta a nadrágszárát, és a lábát vizsgálgatta, gondolom, a nemlétező szőrszálakat kereste. Na mondd már, mi van, nyögtem, idegesített, hogy húzza az időt. Rám nézett, és vigyorogva kibökte, hogy tegnap este, mikor tanult, érezte, hogy valahogy nedves lett, és berohant a fürdőbe, mert már számított rá, és hát, látta, hogy az egyetlen fehér bugyogója vörös lett, szóval tényleg elkezdett vérezni, és azóta is folyik, mint állat.

Nézett, várta a reakciómat, hát... az szívas, nyögtem végül, és röhögtünk, legalább ez is le van tudva. Úgy képzeltem, ha végül megtörténik, megkérdezem, hogy betétet, vagy mást használ, és hogy tényleg fáj-e olyankor az ember hasa, de csak néztem a bokáját, és semmit sem kérdeztem. Menjünk, mondtam, mert biosz lesz, még fel kell mennem az osztályba. A lépcsőn felfele a zoknijában fennakadt nadrágszárát néztem, anyád mit szólt, kérdeztem, és számoltam a fokokat. Semmit, válaszolta, hátra se nézett, mégis, mit mondtam volna?

Utáltam a bioszt, pedig nagyon fiatal tanárnő tanította, háttal állt, ahogy mondta a részeket, fej, tor, potroh, ízelt lábak, a rovarokat is utáltam. A füzetbe lerajzoltam a hangyákat, ahogy menekülnek, mikor a kertben kiöntöm őket. Aztán rendszerint kimentek párat, és végül jóérzéssel fekszem le.

Bioszon mindenki oda ült, ahova akart, mi mindig hátra, hogy ne lehessen látni minket. Aznap nem röhögcséltünk, mint általában, néztük a táblát a terem másik végében. Ilyenkor óra elején kis karikákba felírtam a számokat 45-ig, minden percben kihúztam egyet, és mikor már csak kettő maradt, elpakoltam, felálltam, ezért az utolsó két golyó rendszeresen kihúzatlanul maradt, mintha minden órából két perc az örökkévalóságig tartana.

Gyere, mondtam Asztridnak, nyúltam utána, de felugrott, kint találkozunk, WC-re kell mennem, és előre szaladt. Hülyén lóbálta a kezét, amióta megnőtt, még nem szokta meg, hol van a vége. Mikor mindenki kiment a teremből, néztem a táblára rajzolt

rovarokat, a rovarok felszabdalt testét, a nagy rovarhalmazt, meg a közös jellemzőiket.

milyen drogot

Bent álltunk a sportcsarnokban, egyenes sorban, por- és izzadságszagot éreztem felváltva. A jelentés alatt Gyula bá végig a galériát fixírozta, aztán összehúzott szemmel minket, az egész libasort. Biztosan a kréta miatt. Az első körben bevártam Asztridot, egymás mellett kocogtunk, csigalassan, a könyökünk összekoccant néha. Szerinted megtalálták a drogot?, kérdeztem. Milyen drogot, az csak egy tucat kréta, nevetett, aztán hozzátette, remélem, nem kidobós lesz. Úgy tűnt, megszívta, Gyula bá csapatkapitányokat választott, azok meg embereket. Aznap Asztridot választották hamarabb, pontosabban Janika választotta, a B-s gyerek, és közben a szemembe nézett, lehet, vigyorgott is, erre már nem emlékszem. Izgultam, nehogy a másik csapatba kerüljek, de szerencsére nem, így következőnek én jöttem, Janika a fejével intett, hogy menjek, és szaladtam is, mint egy hülye. Arra gondoltam, csapatjáték ide vagy oda, véletlenül úgy dobok majd, hogy szétbaszom a fejét a piros gumilabdával.

Indultam volna a szertár felé, de Gyula bá megállított, adj király katonát, kiabálta bele a csarnokba, egy-egy sorba, fogjátok meg a mellettetek álló kezét, szorosan. Asztrid gyűlölte ezt a játékot, nem értem, mondta, mi a szórakoztató abban, hogy vagy szétszakítod a kezüket, és nyilván szétnyomorgatod az ujjakat meg a bőrt, amibe kapaszkodnak, vagy, ha eléggé kapaszkodnak, téged vágnak gyomorszájon annyira, hogy a játék végéig csak nyeled a nyálad, meg nézel előre, mintha mi se történt volna.

Beálltam Asztrid mellé, aztán mindenki a másik oldalra tolakodott, ebben a játékban jónak számítottam. Nem értettem, mire fel ez a nagy izgalom, hát ha olyan ember mellett állnak, akit nem is kedvelnek, nem mindegy, hogy elszakítják-e? Tűzoltófogás, mondta a mellettem álló, megragadta a karom, mire beharaptam a szám, úgy éreztem, a pulcsim alatt rögtön felszakadt a seb, de ő csak nézett ránk, a tekintetével a kezünkre bökve, hogy gyerünk. Meg szerintem a pulcsit vegyétek le, tette hozzá, a bőr azért jobban tapad. Fázom, feleltem, én is, mondta Asztrid, aztán óvatosan a karjára kulcsoltam a kezem, hagyta.

Bal csapat kezd, kiabálta Gyula bá, és mire észbe kaptam, már szemből üvöltöttek, hogy akkor szakítunk, és nem mondtam, hogy szakíts, ha bírsz, csak néztem, hogy mint az örült, rohan felém egy gyerek, és nem tudtam, fájni fog vagy fájdalmat okozok-e, de eldöntöttem, hogy nem engedek. Nem éreztem szagokat, se izzadság, se por, semmit sem, az ereimben dübörgött a vére, mikor Asztrid szorítása engedett, és odasúgta, csinálj úgy, mintha szétszakították volna.

kép | Jesse Millan, flickr.com

Ács József

UTOLSÓ FÜRDÉS

HORGAS BÉLA EMLÉKÉRE

2018-06-04 | VERS

Eső verte hajnaltól a földet.
Bokára tolt terepszín gatyában
ültek a bokrok, mint latrinán
részeg bakák az égiháborúban:
a tábornok fák tövében
tisztiszolgák és hű írnoksereg.
Leveleikre cseppenként kapták,

mi fentről lassan alácsorog,
s mellé, mi jár, a védett félhomályt.
Az üreg alján meggyűlt némi víz.
Füvekből, gyökerekből keserű
tea készült. Az ég kiderült,
gondos gazdaként szétnézett,
és megint leküldte záporát.

Emberi test ereszkedett alá
lassan az agyagos földbe, mintha
túl jeges volna a kádban a víz,
vagy a dereka, térde sajogna,
vonakodva, mégis eltökélten.
Aztán vastagon betakarózott.
Keskeny, szürke utak futottak
szét a ligeterdő fái között,
rajtuk kis csoportokban haladtak,
fekete foltokként, az emberek,
hogyan bizonytalan napsütésben
– még az ég alatt, s még a föld felett –
a kútnál lemosásuk cipőiket.

Délután még süt a nap, de aztán
a bezárt kapuk rácsai mögé
beárad, mint sűrű kátrány, az éj,
ragacsos, mély virágillatával
felsöpri a köves labirintust,
terhe alatt süpped a nedves föld:
így horpad a nagybeteg arca,
lassan tűnik, így fordul magába,
s tűnévén még átfordul, utoljára,
hogyan sarja dús lombjait csodálja.
Fenn most egyszerre virágzik minden:

a jázmin nehéz szagokat csorgat.
Fény emléke jár a levelekben.
Buzgón fornak-áradnak a nedvek
a szétágazó levélereken.
De ma Hold nélkül feketül az ég.
Amit csak ér, magához húz a föld.
Az éjszaka terhe alatt csendben
fejük hajtják a legszelídebbek.
Elfáradtak tán a hosszú úton:
az esőtől nedves koszorúkon,
kövér, kerek vízcseppek pihennek.
Odébb egy darab kifordult moha:
mint kád szélén hagyott mosdószivacs.

kép | shutterstock.com

Nacsinák Gergely András

FÉSZEKLESŐ

2018-06-07 | ESSZÉ

Ha lehetne, legszívesebben hajnalokat gyűjtenék. Hajnalpírt az Égei-tengerről, téli reggelek mályvaszín derengését egy rendezőpályaudvar vágányai fölül; párás kora őszi fényeket, melyekben egy teljes év dús érettsége pezseg; hideg, szikrázó pirkadatokat a hegyvidékről, új teremtést idéző heroikus napkeltéket felhők közt áttörő sugárpázmákkal, nyári virradatot, amely mézes és meleg, mint az érett füge

húsa. De mert egy efféle gyűjtemény tárolása meglehetősen akadályokba ütközik, kénytelen-kelletlen beérem hajnalversekkel. A reggeleknek ugyan elsősorban zenéjük van, de ezt a zenét még senkinek sem sikerült igazán hangszerekkel követnie; és árnyalataik, mivel a világ legillékonyabb létezői, rendre elillannak a vászonnról. Talán a szavak. Elvégre azok éppen a megfoghatatlant ábrázolják. Hajnalverseket gyűjtök tehát.

*

Gyűjteményemben helyet kapott Weöres Sándor néhány rövid verse („*Ki a reggelek illatos sűrűségét / és legtitkoltabb óráinkat ringatod...*”) („*Gyöngyszekfű, illatos/ hajnalban harmatos, / pártája, minden szirma tűzlángos*”), és pár archaikus népi imádság. Aztán Tóth Árpád antik veretű sorai:

*„Ó, édes napsütés! felém ragyogva fordul
A sok-sok bús dolog s a sok bús szürke hely,
Megannyi drága serleg, színültig telt kehely,
Melyből a habzó, dús fény részeg bőséggel csordul –
És részegít a látás, szeszéllyel kitalált
Eszmék tánca agyamban bódult karnevált rendez,
És csak iszom a fényt... szomjas, szegény szememhez
Emelem az ömlő fény egyetlen italát...”*

A hajnalfény okán ki ne felejtsem Babitsot, és a *A csengetyűs fiút*, mert ennek kapcsán jöttem rá, hogy hajnalverseket kell gyűjtenem:

*„Minden reggeli látomásból
szemem mögött dal erjed, érik
mint nyílt hordóban aromás bor.*

*Ázik az utca friss aranyban
reggeli csengő csengi végig:
ezüst hal az arany folyamban...”*

És persze Hölderlin, akinek *Reggelje* egészen olyan, mintha egy Caspar David Friedrich-festményt olvasnánk, mintha Beethoven egyik nyitányát betűzném:

*„A fűben harmat gyöngyei; ébred és
szökik a forrás; ejti szelíd fejét
a lenge nyír és tündökölve
zizeg a lombja; s amott a szürke*

*felhők körül már lángkoszorú remeg,
hirdetve, némán, hogy tör elő a fény;
mint parti hullám, úgy özönlik
mind magasabbra a szent gomolygás...” [1]*

Ehhez a grandiózus freskóhoz képest Petri György reggeli kávézása otthonos pasztellszínű:

*„Szeretem az őszi hideg szobákat,
ülni kora reggel összehúzott köntösben
a kitárt ablaknál, vagy a tetőn,
párolog a völgy meg a csésze kávé
– ez hűl, amaz melegszik...”*

És végül az egyik legutóbb lelt, és legnagyobb becsben tartott, apró ékkő, mely elférne egy gyermek markában, egy gyűrű foglalatában, mégis a hajnalok minden árnyalatát tükrözi: Giuseppe Ungaretti két sorból – és jóformán két szóból – álló műve, a *La Mattina*.

*M'illumino
d'immenso*

Mindössze ennyi. Csekélynek sem nevezhető olasztudásom birtokában a verset első olvasásra mindjárt lefordíthatatlannak ítélttem: később rájöttem, hogy két magyar fordítása is létezik, Végh Györgytől és Rónay Györgytől: ez utóbbihoz még egy esszé is tartozik, amely a két sor fordításának nehézségeit taglalja. Idézi többek közt a német változatot, és elborzad, hogy rokon nyelv ide vagy oda, az *Unermessliches* mennyire nem ugyanazt jelenti, mint az *immenso*. Végül a szöveget így magyarítja:

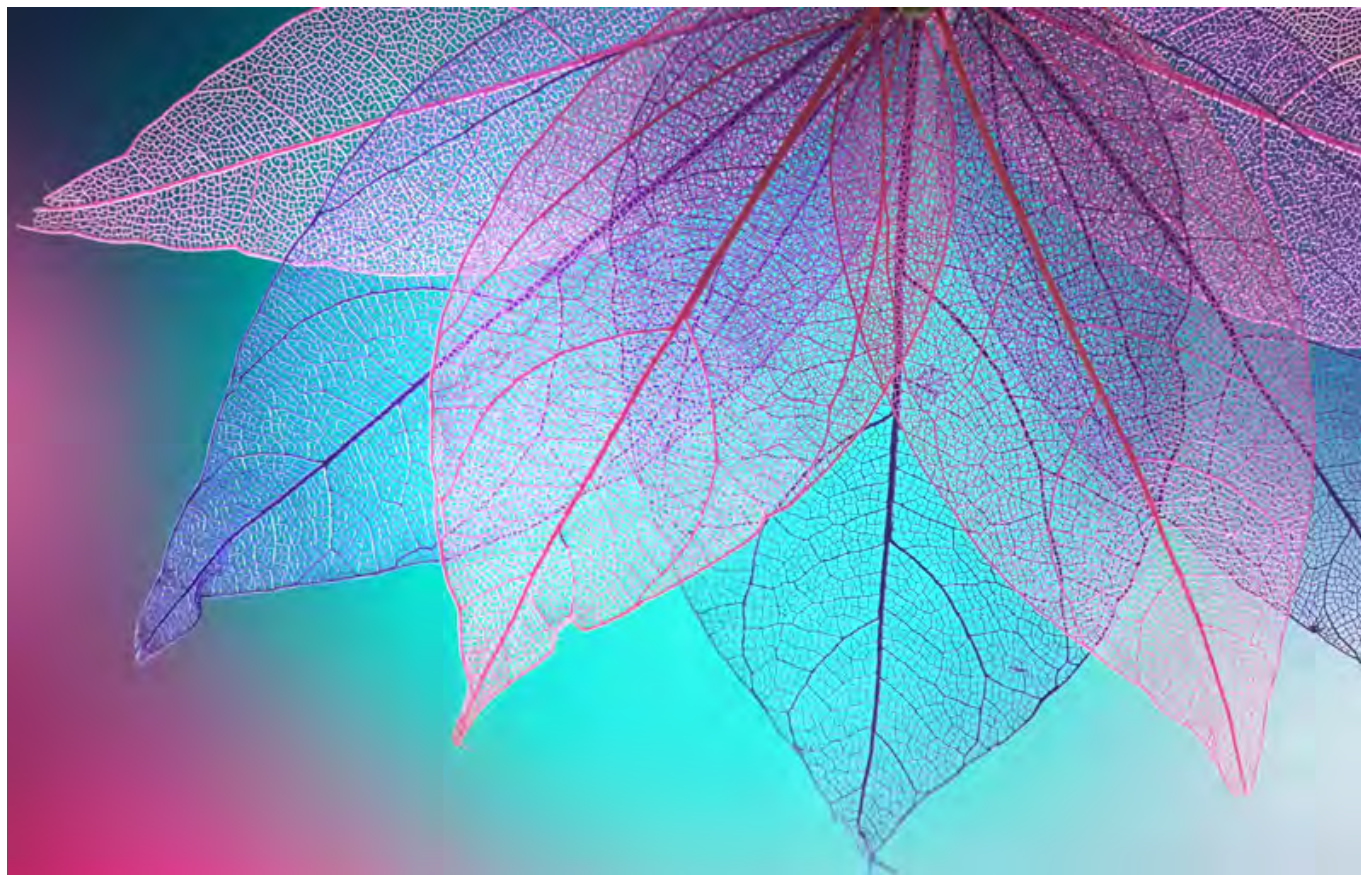
*Végtelenséggel
hajnalodom.*

Végh György változata ugyanerre:

*Fölvirrad bennem
a végtelenség.*

Lehet-e ennél közelebb is férközni az Ungaretti-féle két sor titkához? – tűnődtem egy reggel a kertben üldögélve. És miben is állna ez a titok? Voltaképp arra voltam kíváncsi, idén is befészkeltek-e magukat a körtefán függő odúba a széncinkék: ám mivel ezt nem lehetett pár perc alatt egyértelműen kideríteni, a kezem ügyébe eső

papírlapon elkezdtem változatokat firkálni e két sorra, időtöltésképp. Fordításnak nem mondanám, inkább útkeresésnek, kísérletezésnek. Egyik szemem az odún, a másik a papíron.

*

Először is: mit jelentenek a szavak? *Megvilágít* és *fölmérhetetlen*. Tehát: „*Megvilágít* a mérhetetlen”. Csakhogy ez így semmit sem mond. Üresen koppannak a hangok. Talán a tördelés segít:

Megvilágosít
a mérhetetlen.

Nem lett jobb. A szavak szótári jelentésével nem sokra megyünk, mert úgy látszik, itt a szavak nem *utalnak* valamire, nemcsak jelentenek *valamit*, hanem rögzítik egy pillanat erejét. Bizonyára a napkelte pillanataét. Amikor a láthatárral szemben állót egyszerre tetőtől-talpig elborítja a fény, tagjain előmlik, szemében fellobban a napsugár. De

nemcsak megvilágítja, meg is világosítja, fénybe vonja, mégpedig nemcsak a bőrét, hanem a látását, értelmét is ugyanúgy. Szembogarának sötétjében felfénylik a hajnali ég, a tekintet éjszakájában lobot vet a reggel tüze.

*Fényével telít
a mérhetetlen.*

Csakhogy a mérhetetlen sokkal inkább hat műszaki megállapításnak, mint az *immenso*. Mondjuk akkor: határtalan.

*Fénnyel telít
a határtalan.*

Most a „telít” nem tetszett: nélkülözi a területet, amit a „megvilágítás”, az *illuminare* egyértelműen jelez. Annak tapasztalatát, hogy a fény, amely az égbolton ragyog, s amely e pillanatban szétárad a föld színén, mindennel együtt énrajtam is tündököl.

*Világol rajtam
a végtelen.*

Vagy:

*Hajnalodom
a határtalannal.*

S ha veszem a bátorságot, hogy megfordítsam a sorrendet:

*Határtalanban
hajnalodom.*

De nem: nyilván nem véletlen a sorrendiség. Mintha kinyílna a szem, vagy mint mikor elsőként a csukott szemhéjat festi meg a fény, s az önmaga világosságát érzékeli legelőször, csak aztán pillant körbe, méri fel a szabad, tágas tereket, a hajnali

horizontot.

*Megvirrad rajtam
a virradat.*

Esetleg

*Kivirulok
a virradattal.*

No nem, ez végképp zsácutca, olyan, mintha egy ökörfarkkóró szólalna meg.

*Végtelennel
felderengek.*

De ebből hiányzik az egyes szám első személyű nézőpont: csak kívülről látni a reggeli fényözönben állót.

Engem világít

a határtalan.

...amivel pont ugyanez a probléma, hiába hangsúlyos itt az *én*. Kifogytam az ötletekből – viszont az odú mélyéről mintha halk csivitelést lehetne hallani.

*

Végül is mi lehet ennek a versnek a titka – és egyáltalán: mi avatja ezt a pár szót verssé? Hogyan tartozhat ez a két odavetett sor ugyanabba a műfajba, mint *A walesi bárdok*? Persze képtelenség megmondani, egy vers mitől az, ami, tekintve, hogy eléggé különféle típusú szövegeket könyvelünk el versként, és sokszor hiába keresünk hozzájuk közös nevezőt, a legjobb akarattal sem találhatunk. A költészet definíciói rendszerint vagy annyira specifikusak, hogy csakis szakembereket elégíthetnek ki, vagy annyira általánosak, hogy cethalakra éppúgy alkalmazhatóak, mint versekre. Ilyesmivel nem is vesződöm: legfeljebb azon érdemes eltűnődni, hogy ez esetben mitől minősülhet versnek ez a két sor. Bárhogy forgassam akár az olasz szöveget, akár a magyar kísérleteket, csak arra jutok, hogy ez a két szó azért lehet vers, mert valamiképpen a végtelenség fészkel bennük. Jobb definícióm nincs. Ami máskülönben lehetetlennek tűnik: hogy két szó átfogja az egész horizontot; magába rejtse a hajnalok hol mélyülő, hol meg felragyogó színeit, az égbolt mélységét, amely csak a pirkadat és az alkony óráiban nyílik meg; hogy szorosán szedett betűi között helyet találjon a virradat tágassága – ez itt mégiscsak bekövetkezik.

Az ember, ha el akar mondani valamit, két lehetőség közül kénytelen választani. Vagy rajzolni kezd, apróra leír, megnevez, a szavak tűhegyével igyekezik rögzíteni az elfutó, színjátész, összetett tapasztalatot, s a végén, mint a trópusi rovarászok, rendezett és tarka, ámde halott tablót tudhat magáénak – vagy igyekezik rátalálni a szavak rajzása közepette a kevés *elhagyhatatlanra*, amelyek nélkül semmit sem ér a beszéd. Olyan szavakra, melyek több másikat képesek fölidézni a kimondás kényszere nélkül; melyeknek holdudvara akkora, hogy egymaguk képesek bevilágítani a tapasztalat éjszakáját. Az *illumino* és az *immenso* két ilyen szó: mint két hatalmas, kitárt szárny, melyek árnyékában rokon szavak, derivátumok és asszociációk serege sejlik fel; két szó, amelyek mélyre érnek a nyelvben, mint két visszhangos kút; a latin teljes történetét, győzelmeit és vereségeit hordják magukon, annak pontosságát és miszticizmusát, valamint szétágazását más nyelvekbe, ezért van, hogy annak is, aki nem tud olaszul, a vers félig-meddig érthető – és ennél érthetőbb nemigen lesz annak sem, aki esetleg tud. A hajnalok zenéjét nem lehet lekottázni (nem lévén két ugyanolyan dallamú), de a hajnaloknak igenis *van* zenéje, vagy jobban mondva van bennük valami zeneféle; és ez a zeneiség jelzésszerűen, de megbújhat az *illumino* és

az *immenso* dallamos kettős mássalhangzóiban. Mindkét szó, a *megvilágosít* és a *végtelen* is egyaránt a közmondásosan apró *i* betűvel kezdődik, ami a jézusi „nem veszhet el egy ióta sem” intelme óta a jelentéktelenség betűje az európai kultúrában: a héber abc-ben ugyanis a *jod* volt a legparányibb betű, csak egyetlen apró vonás, egy vessző a papíron. Ebből a semmiből indul ki és tárulkozik fel mindkét szó, ahogy a hajnal egész ragyogása is az első, jószerevel észrevétlen napsugárból röppen szerteszét. Ez a két szó pontosan az a két szó, amelyeknél van esély, hogy bennük megtelepedjen, elrejtőzzön a fogalmakat máskülönben messze kerülő mondhatatlan.

*

A szavak többsége kalitka: mondandónk verdes benne, kiutat keres belőlük, s ha teheti, adandó alkalommal megszökik. A filozófia általában abban hisz, hogy a rácsokat elég sűrűre vonva a szökés megakadályozható. A költészet meg abban, hogy a nyelv fészekké, odúvá, rejtekké tehető, ahonnan a közlés szabadon indulhat neki a kínáló tereknek. Ahonnan vagy visszatalál majd hozzánk, vagy sem. A cinkefiókák reggeli repülésének örök kockázata.

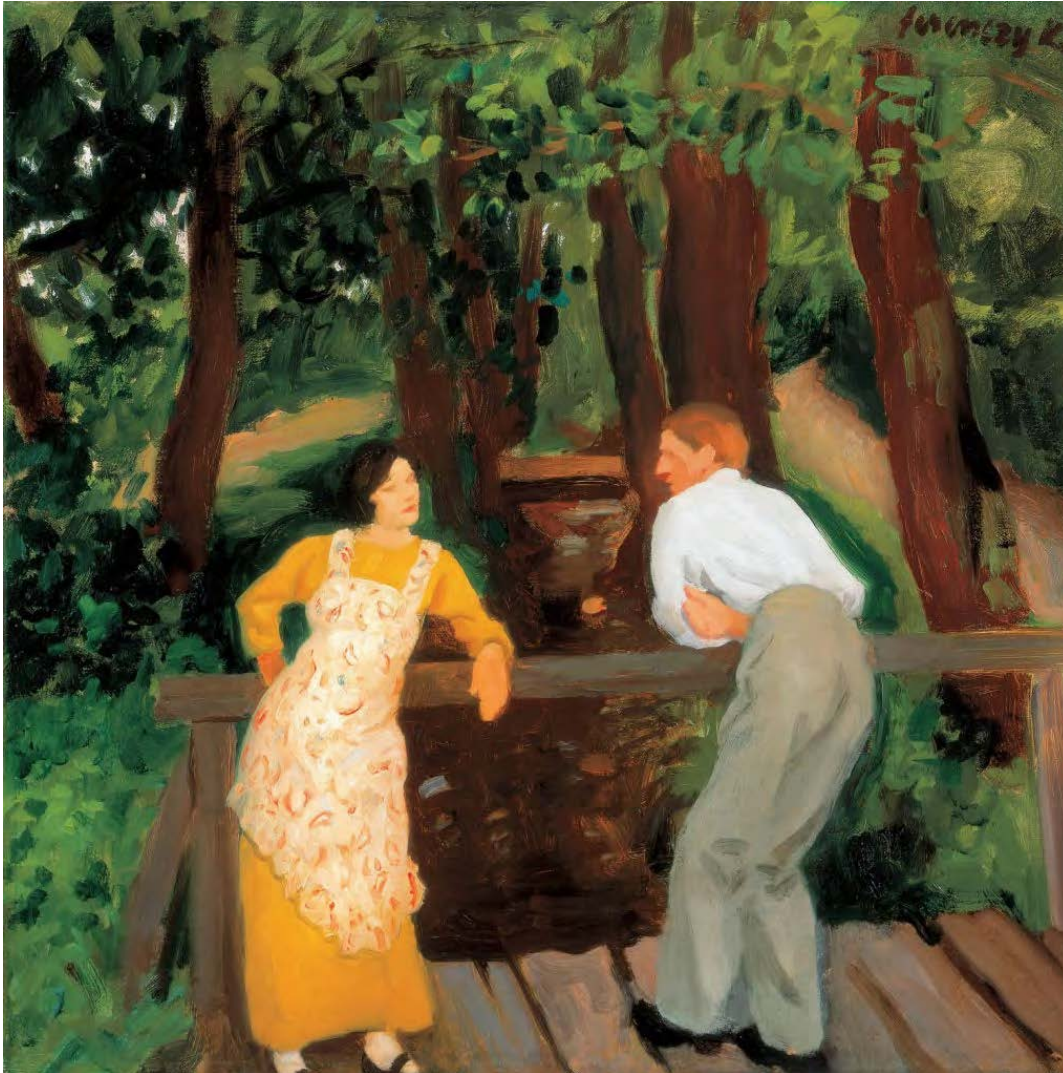
[1] Szabó Lőrinc fordítása

kép | shutterstock.com

Fecske Csaba

AZÓTA IS

2018-06-14 | VERS

mentünk kézen fogva át a hídon
milyen sokat tud mondani egymásnak
két izzadt tenyér harmincöt ismeretlen
év koccant össze bennünk boldogan
egyik szó röptében kapta el a másikat
korán halt levelekkel üzentek az asztmás
Szinva-parti fák a sietős vízen megjelenő

arcunk a szégyenlős szerelem paravánja
mentünk a hídon át fölrebbentve az álmatag
időt nyár volt nyár mely a saját
farkába harapott s nyüszít azóta is

képl Ferenczy Károly: Beszélgetők

Oláh András

NEM TUDOM HOGY TÖRTÉNT

2018-06-20 | **VERS**

kezemből egyszer csak elhúztad a kezed
és bennem is valahogy besötétedett
tekinteted kihűlt már csak a csönd beszélt
halni hagytam gyáván az utolsó esélyt
fal felé fordultál hogy majd könnyebb legyen
de sosem vergődtünk át azon a tengeren
így jár ki csak hideget oszt mindenkinek
a fáradt estét a reggel sem menti meg
arcod árnyékában ott rekedt a harag
nem rajzolódtak át az erővonalak:
nem ülsz a kanapén nincs öledben fejem
nem rakok tüzet sem bár tél lett hirtelen
igazat hazudok: széttörtem álmodat
a senkid maradtam – gyanútlan áldozat

kép | shutterstock.com

S. Nagy Katalin

GOYA: KÉTSÉGEK ÉS ELLENTMONDÁSOK

2018-06-11 | ESSZÉ

Francisco José de Goya (1746–1828) hosszú élete során számos olajfestményen, rézkarcon, litográfián, diófpáccal, tussal készült rajzon örökölte meg önmagát. Ezekben ugyanúgy nem idealizálta, szépítette saját arcvonásait, ahogy a portréin ábrázolt emberek külső és belső tulajdonságait sem. Önarcképein kívül hiteles forrás a bőséges levelezés, amelyet iskolás koruktól folytattak Martín Zapater aragóniai íróval (1797-ben meg is festette a jó humorú barátot). Ezekből a folyamatos, szinte naplószerű levelekből, amelyekben sok szó esik Goya életeseményeiről, kapcsolatairól, munkáiról, birkózásairól önmagával, megismerhető az elképesztő energiájú, ellentmondásos, nyughatatlan személyiség.

tele van feszültségekkel

A korszak, amelyben élt, szintúgy tele van feszültségekkel. A barokk arisztokratizmussal, az egyházi hatalmi túlkapásokkal szemben terjednek a felvilágosodás eszméi, ezeknek

Goya is elkötelezett híve, de közben királyi, udvari festőként portrék és vallási tárgyú képek sorozatával szolgál. A Királyi Akadémia festészeti iskolájának vezetője, ugyanakkor a 18–19. századforduló első modern festője. Festői technikáját, képei látványvilágát a nagy újító, Eduard Manet az 1870-es években példának tekinti, és az expresszionisták is elődjükként tisztelik.

Ellentmondásosságának gyökerei gyerekkori környezetében is kereshetők. Az aragóniai Zaragoza melletti kis faluban született, paraszti és kézműves családban. Apja ötvös, aranyozó mester, aki fiát festőinasnak adta. 14 éves korától segéd egy templomi dekorátor mellett. Nem végzett akadémiát, felvételi kérelmét kétszer is elutasították. Ez a festő és rajzoló zseni autodidakta – ami szinte hihetetlen rajzi képességeinek, szakmai mesterségbeli tudásának, technikai jártasságának ismeretében. Viszont valószínű, hogy autodidakta mivolta, a képzőművészeti iskolák hiánya is hozzájárult örökös kételkedéséhez, elégedetlenségéhez, a sikerek ellenére is meglévő bizonytalanságához.

25 éves korában Itáliába utazott, Pármában egy akadémiai versenyen elismerést kapott, de díjat nem. Hosszú a karrierhez vezető út. Maga is írt viharos fiatalságáról, összeférhetetlen természetéről, meggondolatlanságairól. Sokféle szóbeszéd terjedt kicsapongásairól, apácaszöktetéseiről – ezek nem feltétlenül hiteles történetek – tény, hogy a fiatal Goya is rendkívül termékeny volt, rengeteget dolgozott. 1773-ban megnősült, egy festő lányát vette feleségül (sok gyermekük közül csupán egy éli túl a festőt). A kapcsolatnak köszönhetően kerül Madridba gobelintervezőnek az udvarba. 17 év alatt 62 nagyméretű gobelintervet készít. A munka nem valódi kihívás, de hozzásegíti saját festői világa megtalálásához. A király és környezetének figyelmét is ezeknek a munkáinak köszönheti.

elfogadó önmagával

Az alapos életmű-katalógus szerint 1771 és 1775 között festette első ismert önarcképét, 25–29 éves kora között feltehetően Madridban, a

nagyvárosban, ami számára a világ közepe. A jobbra néző, nem túl nagy méretű olajképet érdemes összehasonlítani a fiatalkori Rembrandt önarcképekkel. Mindketten falusi, dacos fiatal emberek, eltökéltek, sikerre vágyók. Nem szépek, de vonzóvá teszi őket a homlokukon világító fény, csillogó tekintetük, az energikus pír arcbőrükön. Nem idealizálják magukat. Goya érzéki, lélettel teli szája nemcsak mindenre elszánt, de kicsit agresszív is, duzzadt, erőteljes orra határozott, és kötekedő természetéről árulkodik. Hosszú fekete haja úgy keretezi fénylő arcát, meleg színekkel festett bőrét, hogy a színkontraszttal is érzékeltesse a törekvő, karrierépítő ember belső feszültségeit. Egyszerre távolságtartó és megértő, elfogadó önmagával. Még érződik Anton Raphael Mengs klasszicista német festő hatása, aki III. Károly hívására Madridban dolgozott (például a Királyi Palota banketttermének mennyezetén). Goya dolgozott Mengsszel, ismerhette 1744-ben és 1774-ben készült, a különböző európai udvarokban népszerű önarcképeit. Mégis: melléjük téve a fiatal, pályája elején járó Goya-önarcképet, érzékelhető, mi a különbség egy megbízható, jó festő és a bontakozó zseni munkája között.

1783-ban készült romantikus önarcképén testesebb, arca kiszélesedett – meghízott. Már három éve tagja a Királyi Akadémiának. Életrajzírói ezt az évet emelik ki, mert ettől kezdve keresett, népszerű portréfestő, nemcsak a királyi udvarban, hanem a spanyol nemesség körében is. 37 éves. Tartásából stabilitás árad, kíváncsian kinéz a képből, miközben maga előtt tartja készülő művét. A sötét háttérből világít az arca, homlokán különösen erősek a csaknem fehér foltok. Még mindig sűrű, fekete hajkoronája fokozza a kontrasztot. Jómódra utaló fekete felöltője alól ugyancsak erősen világít fehér inge. De látszik a kétely is, és az orra körül enyhe depresszív vonások. Tökéletesen beletanult szakmájába, olyan minőséget hoz létre, hogy senkinek nem juthat eszébe, mennyi hátránnyal indult pályája. Szoros kapcsolatban áll Ventura Rodríguez vezető építésszel és a király testvéreivel. 1786-ban megkapja a

Floridablanca grófja

Királyi Festő címet, 1789-ben IV. Károly udvari festőnek nevezi ki, holott szimpatizál a francia forradalommal. „Nem tudom magam határok közé szorítani, mint mások” – írja negyvenévesen. Olyan portrét és csoportképet készít, amelyekre önmagát is odafesti. Például 1783-ban a *Floridablanca grófja* című nagy méretű képre, ahol a pompás öltözékű megrendelőnek próbálja munkáját megmutatni, és akit ez szemmel láthatóan nem érdekel. Ugyanabban az évben a *Don Luis infáns családján* a bal sarokban ül, ahogy éppen festi a karakteres, intelligens és ostoba, jóindulatú és ellenszenves arisztokratákat. Elfogadja alárendelt szerepét abban a biztos tudatban, hogy elismert királyi festő lesz.

Don Luis infáns családja

1792-ben Sevillában súlyosan megbetegszik, és megsüketül. Többek feltételezése szerint leromlott állapota kicsapongó életvitelének következménye. Nemesi dámák szeretője, de rendszeresen látogat prostituáltakat is. Mai napig tisztázatlan, mi minden okozta ennek a felfokozott indulataival, ellentmondásaival, rémképeivel viszálykodó embernek a testi romlását (modern orvosok, köztük magyarok is, megkísérelték megfejteni, értelmezni kórtörténetét). Leginkább rézmetszet és rézkarc sorozatai bizonyítják pokoljárásait, küzdelmeit a démonokkal és a sötét mágiával. Az arcképek gonoszúsága nyilván őt magát is megviselte, nemcsak nézőit. Mindig is kiváló jellemábrázoló volt, de betegségét követően arcképei még félelmetesebbek – és egyre szatirikusabb.

Lesújtó vélemény

A környezet, a kor, a spanyol és francia történelmi, politikai események is iszonyatosak. Leginkább azokon az önarcképeken látszanak szorongásai, amikor – Velázquezhez hasonlóan – különböző jelenetekbe festi magát, és érzékelteti lesújtó véleményét. Mindezt szabad vonalvezetéssel, könnyed ecsetvonásokkal, merész torzításokkal.

1790 és 1795 között készült egész alakos műtermi önarcképe, ahol állványa előtt áll, felemelt jobb kezében ecset, éppen munka közben, egy nagy függőleges vásznon dolgozik. Monográfusa szerint ez a kis méretű mű valószínűleg még 1792-ben, a betegsége előtt készült. Elfordul a készülő képtől, kifelé néz. Fején furcsa kalap. A háttér nagy, fényes üvegtábla. Életrajzírója (Matheron) és fia szerint Goya leginkább éjszaka festett, ez magyarázza a műteremben látható fém, koronás gyertyatartókat. Testtartása és arca fiatalos, viszonylag kiegyensúlyozott, ez is amellel szól, hogy megsüketülése előtti a mű.

Goya szeretője volt

1795–1797 között egy jobbra forduló mellképén arca sokkal megtörtebb. Arcbőre is petyhüdt, beteges. Hiányzik a fény, ami az addigi önarcképeket külső

Önarckép a festőállványnál

forrásból és belülről is megvilágította. Depresszív állapotából az idősödő férfit a nála jóval fiatalabb Alba grófnő iránti szerelem mentette ki. 1795-ben ismerkedtek meg, a mecénás férj rendelt portrékat feleségéről. Goya szenvedélyes szerelemre lobbant, gyakran találkoztak, a festőről szóló életrajzi regények és filmek biztosra veszik, hogy a vonzó külsejű nő Goya szeretője volt (erről a két ragyogó, egész alakos kompozíció nem árulkodik: *Alba grófnő fehérben*, *Alba grófnő feketében*). Ugyancsak 1795 és 1797 között készültek azok a szembenéző, torzonborz hajú tus önarcképek, amelyeket a Goyáról írók leggyakrabban reprodukálnak. Betegsége miatt kevesebbet fest. Megrendelés nélkül készült kisméretű képeinek témája is lidércnyomásos (*Boszorkányok a levegőben*, *Tűzvész*, *Az őrültek háza*). 1797–98-as 80 nyomatból álló rézkarc és aquatinta sorozata, a *Los Caprichos* különös erejű társadalomkritika. Ahogy ő fogalmaz egyik levelében: „Az emberi tévedések, bűnök, különcségek és balgaságok kritikája”.

Alba grófnő fehérben; Alba grófnő feketében

A 19. század háborúkkal, Napóleon kegyetlen hódításaival kezdődik a spanyolok számára. Goya 82 lapból álló sorozatot készít *A háború borzalmai* címmel. A művészettörténet Goya *1808. május harmadika (Kivégzések)* című nagy méretű festményét tartja a korszak legjelentősebb alkotásának. De ugyanez elmondható a *Kolosszusról* (1808–1812) is.

az inkvizíció is perbe fogja

Felesége halála (1812) után egyre inkább különccé válik. Ráadásul az inkvizíció is perbe fogja aktképei miatt (*Ruhátlan Maja*, *Felöltözött Maja*). 1801-ben, 55 éves korában festett balra forduló, szemüveges önarcképe ismét fénnel telített, arcbőre vakító sárga, meleg rózsaszín és újra feszes, energikus, szája érzéki. Fehér sálján lendületes ecsetvonásokkal láttatja a fény és az árnyék játékát. Sötét szemének mélysége jelzi, mennyire átéli a kor tragikumát, Spanyolország katasztrófáját. A korabeli források alig emlékeznek meg róla, ám az élete végéig tartó baráti levelezés alátámasztja mindazt, amit önarcképei elmondanak róla, vívódásairól, magányáról, sokoldalúságáról és hihetetlen munkabírásáról.

Ruhátlan Maja

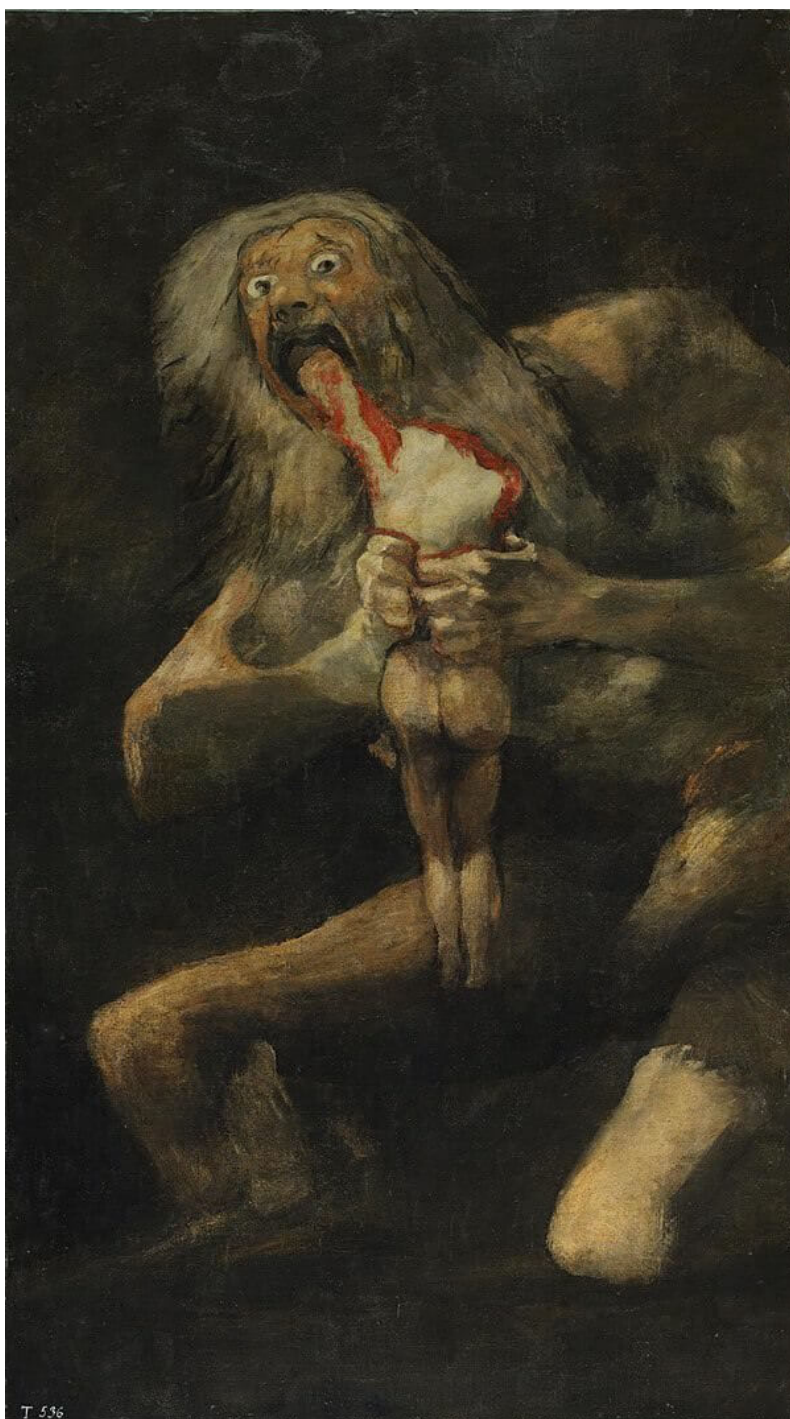
69 évesen festi nyitott ingnyakú mellképét. 1814 és 1819 között leginkább portrékat készített megrendelésre (például VII. Ferdinánd királyról, akivel nem volt szívélyes a kapcsolata). Magányos, magánélete zűrzavaros, és kellemetlen mendemondákat terjesztenek róla. Ezen a kissé jobbra forduló, ám a nézővel szuggesztíven szembenéző önarcképén sebezhetőnek, érzékenynek, megbántottnak és törékenynek láttatja önmagát. Életkora és betegségei ellenére energikus, és olyan atmoszférát teremt, mint Rembrandt és Velázquez. Vörösésbarna kabátjával ellentétben inge fehér nyakú, és mindkettő finomabb, lágyabb ecsetvonásokkal festett, mint a háttér. Ez a csaknem rendetlen öltözet szokatlan a festőnél, aki mindig nagyon elegánsnak, rendezettnak mutatta önmagát. Valószínű, hogy a közel 70 éves művészt már sokféle külsőség nem érdekelte. Arcbőre többféle puha rózsaszín, még nem öreg, de már az öregkor küszöbén. A mellkép egészéből, a magabiztos fejtartásból áradó kivételes erők ellenére az arcbőr gazdagon rétegzett festésmódján átsüt a fáradtság, a sokat megélt, szenvedélyes temperamentumú ember megkeseredése, fáradtsága. De az arc fényessége még Goya különleges portréművein is ritka.

Önarckép 69 évesen

1819-ben újabb hosszantartó, súlyos betegségben szenvedett, de barátja, Arrieta doktor gondos, kitartó ápolásának köszönhetően életben maradt. 73 éves. Megvásárolta Madrid közelében a Quinta del Sordót (A süket házát) és 1820–23 között

festette a ház két szobájának falára a baljóslatú *Fekete festmények*et. Egyházellenes, aztán elveszti hitét a megváltásban, démonoktól és boszorkányoktól fél, de szkeptikus a felvilágosodás eszméivel is. (Később levették a falról és vászonra másolták a képeket, ma a Pradóban láthatók.) Az 1812–1820 közötti rézkarc és aquatinta sorozatának egyik darabján a sírból kiemelkedő halott egy papírlapra mutat, amelyen ez olvasható: „Nada”, azaz „Semmi”.

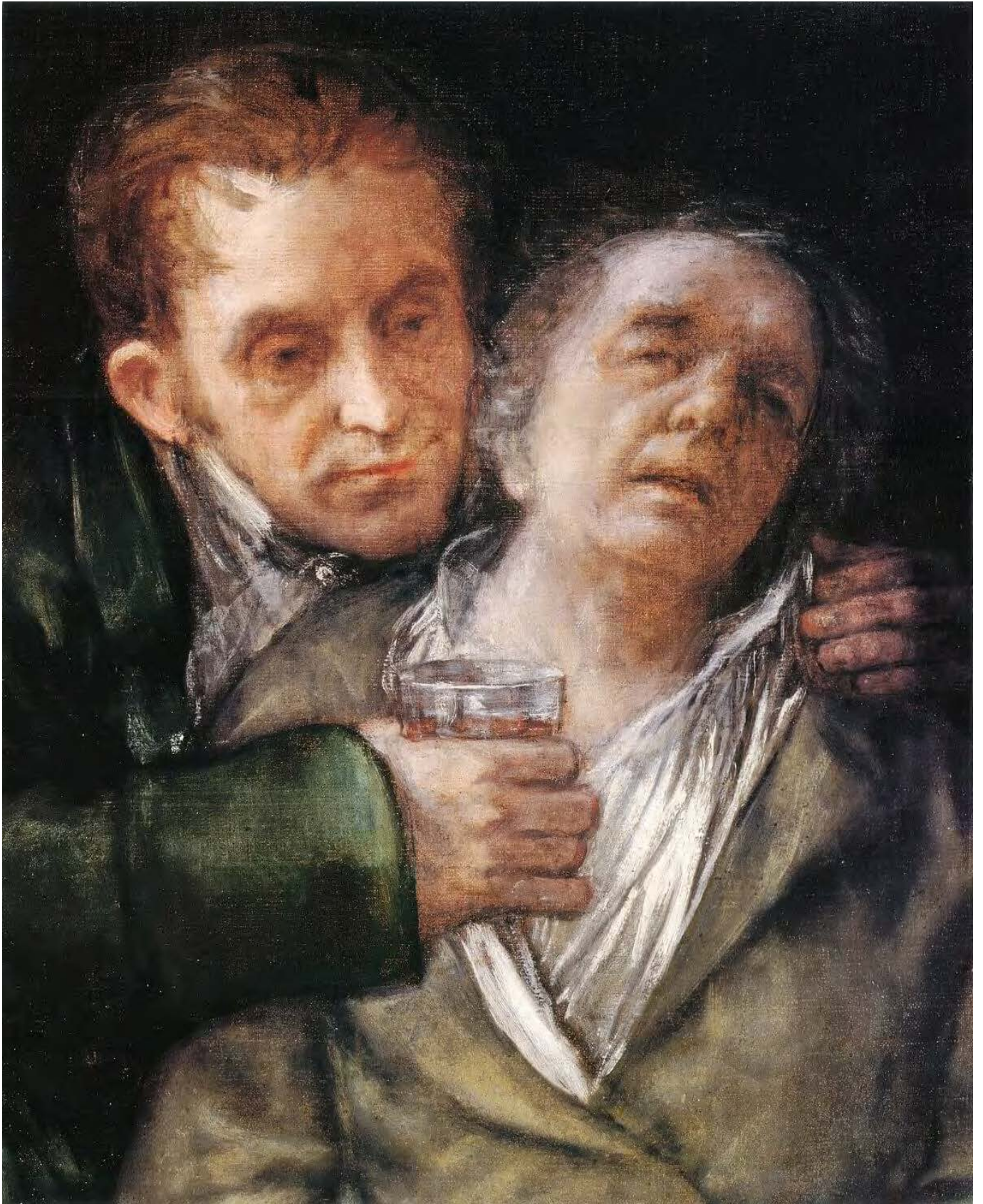

Saturnus felfalja gyermekeit

1820–1823 között festette a hátborzongató, megszállott *Saturnust*, az emberszerű kannibál szörnyet. Ha elfogadjuk, amit a Goyáról írók hangsúlyoznak, hogy Goya valódi önarcképe az 1808–1812 között készült nagyméretű mű, a félelmetes, embert, állatot, tájat egyaránt elpusztító *Kolosszus*, akkor erre a minden reményt nélkülöző, drasztikus képre is elmondhatjuk ugyanezt. És az 1820–1823-ban festett ugyancsak nagyméretű olajképre, a *Kutya* címűre, melyen szinte teljesen üres a képfelület. A süllyedő kutya feje kicsi, nincsenek sem élőlények, sem tárgyak, sem elemek. Csak a kétségbeesett egyedüllét.

irgalmas törődés

A rémképek, kísértetek közben festette kettős portróját: önarcképét orvosával és barátjával, dr. Eugenio Arrietával: „az együttérzésért és gondoskodásért, amellyel megmentette az életemet az akut és veszélyes betegség alatt” – olvasható a kép alján Goya kézírásával. A második súlyos betegségről ugyanúgy keveset lehet tudni, mint az elsőről, amely süketiséget és részleges vakságot is okozott. Feltételezések szerint sárgaláz lehetett. A festő és az orvos baráti kapcsolatban voltak, ez is magyarázza a kitartó, irgalmas törődést. A képen az erőtlén festő az ágyon ül és csak azért nem csuklik össze, mert az orvos óvatosan, gyengéden megtámasztja betegét és próbálja vele megitatni a gyógyszert. Goya szája nyitva, nehezen kap levegőt, szeme félig csukva, keze erőtlén. A sötét háttér erős kontrasztja a vörös ágytakaró és a fehér kendő. A háttérben két elmosódott alak, feltehetően a szolgálok. Dr. Arrieta már akkor próbálta rábeszélni Goyát, hogy hagyja el a zűrzavaros Madridot. A festőnek egyébként nem lehetett túl jó véleménye az orvosokról, ezt *Az orvos* című (1779) gobelinterve és főleg a *Caprichos* sorozat 40. rézkarca (*Ugyan miben fog meghalni?*, 1799) bizonyítja. Itt a haldokló mellett ülő orvos nagy fülű számár.

Önarckép Dr Arrietával (részlet)

Megfogadta dr. Arrieta tanácsát. Házát unokájára íratta, végül Bordeaux-ban telepedett le. 1826 májusában még egyszer visszatért Madridba, ahol a király megbízásából Vicente de Lopez udvari festő portrén örökíti meg az idős művészt. (Nem igazán hasonlít arra a Goyára, akit 40 önarcképe alapján ismerünk.) Goya egy rajzciklusára azt írta: „jobb a halál mindennél”. Utoljára üvöltő farkasokat festett, amelyek szerint „mi vadak, jobbak vagyunk az embereknél”.

felső kép | Önarckép

Horgas Judit

TÖBB RAJONGÓNK VAN, MINT ÜGYFELÜNK

BESZÉLGETÉS PÁSZKA PETRÁVAL, A MAGNET BANK
MARKETINGVEZETŐJÉVEL

2018-06-08 | INTERJÚ

Hét évvel ezelőtt Salamon János vezérigazgatóval beszélgettem a MagNet Bankról a Ligetben. Mi történt azóta?

Nagyot fordult a világ a digitalizáció miatt, és ez kihatott a fiókhálózatunkra is. Régebben a bankok a fiókok számát próbálták növelni, hogy minél nagyobb piaci részesedést szakíthassanak ki. Ma már a banki tranzakciók több mint 90 %-a NetBankon keresztül zajlik nálunk, így a bankfiókok létjogosultsága is lecsökkent. Nekünk is már csak 11 fiókunk van Budapesten és vonzáskörzetében, illetve 2016-ban kísérletképpen nyitottunk a vidék felé egy székesfehérvári fiókkal. Arra vagyunk kíváncsiak, hogy a közösségi bankolás népszerűvé tehető-e vidéken is, vagy kizárólag a fővárosra jellemző attitűd.

értékteremtő helyszín

A bankfiókjainkat próbáljuk átalakítani, mert közösségi bankként a hagyományostól eltérő tereket szeretnénk működtetni. Átgondoltuk, hogy kik vagyunk, milyen kapcsolatot akarunk az ügyfeleinkkel, és ehhez formáltuk a teret. **Székesfehérváron** például egy közösségi irodával egybekötött fiókunk van, ahová bárki beülhet dolgozni, kap hozzá infrastruktúrát, civil szervezetek tarthatnak eseményeket, a hozzánk kötődő értelmiségiek találkozhatnak, munkakapcsolatok szövődhetnek, együttműködések alakulhatnak ki. Nem is szeretjük már bankfióknak hívni a tereinket, inkább közösségi pontnak nevezzük. Két hasonló pontunk van Budapesten, az egyik a **Bartók Béla úton**, a másik a **Balassi Bálint utcában**. Ott az Ecocafe nevű fair trade biokávézóval bútoroztunk össze, és amikor az ügyfelek belépnek, eleinte nem is találják a bankfiókot. Nem úgy képzeljük el a bankolást, hogy pult választja el a számítógép mögé bújt ügyintézőt az ügyféltől, akinek semmi köze hozzá, mi jelenik meg a monitoron. Baráti, fesztelen viszonyt próbálunk kialakítani. A célunk, hogy inkább kevesebb, de nagyon jellemző, értékteremtő helyszínünk legyen, amelyek háromdimenziós plakátként is szolgálnak, hiszen a bankolásban fontos a bizalom. Komoly fejlesztések folynak a digitális infrastruktúránkban, de ma még Magyarországon nem lehet pusztán az online térben bankot működtetni.

2011-ben a Magnetbank 70%-a magyar kézben volt, és szigorúan ragaszkodott hozzá, hogy csak Magyarországon fektet be. Tartjátok magatokat ehhez az alapelvhez?

2013 óta újra 100%-ban magyar tulajdonú a bank. A korábbi résztulajdonostól, a spanyol Caja Navarra Takarékszövetkezettől azonban rengeteg tudást sajátítottunk el, ők hozták be az értékalapú közösségi bankolást, a civilekkel folytatott együttműködések, a közösségi adományozási programunkat is az ő mintájukra alakítottuk ki, bár azóta továbbfejlesztettük.

határozott elképzelésünk van

Az értékalapú koncepcióban kulcsfontosságú, hogy mihez kezdünk az ügyfeleink pénzével. Változtat-e a jobbra hitelekből épülő világunkon, ha egy bank tudatosan használja fel a rendelkezésére bocsátott forrásokat? Hiszen az virágzik, ami forráshoz jut. Nagyon

határozott elképzelésünk van, hogy milyen kezdeményezéseket szeretnénk támogatni, minek adnánk teret, lehetőséget. A Mentor-Szféra Plusz elnevezésű közösségi betét és hitelprogramban például a befektető ügyfelek meghatározhatják, kinek a hitelét szeretnék segíteni, aki ennek eredményeképpen kedvezőbb feltételekkel törleszt majd. A támogatott lehet konkrét civil szervezet vagy magánszemély is. Például egy Waldorf iskolát támogathatnak ebben a formában a szülők. A Szféra programban nem konkrét ügyfelet, hanem meghatározott tevékenységi területet jelölhetnek meg az ügyfelek, például biogazdálkodás, kutatásfejlesztés, kultúra, és az ehhez a területhez tartozó ügyfeleink között oszlik el a hitelkedvezmény. Mivel minden ezzel kapcsolatos adatot naprakészen elérhetővé teszünk a **honlapunkon**, mindenki láthatja, kik a hitelfelvevők, pontosan milyen összeget vettek fel, és mennyit takarítottak meg.

Így a befektető ügyfelek is személyes felelősséget vállalnak, hogy mi történjen a pénzüikkel. Ugyanakkor ez valamiféle kísérlet is, hogy fel lehet-e oldani a bankrendszer jellemző konfliktust: a befektető szeretne minél nagyobb kamatot, a hitelfelvevő minél alacsonyabb törlesztőrészletet, a bank pedig próbál megélni. Vajon képes egy bank hidat vonni a befektetők és a hitelfelvevők közé, érdekközösséget kialakítani, felkelteni bennük a szolidaritást?

Fontosnak tartjátok, hogy a tudásotokat továbbadjátok, más pénzintézményeket is biztassatok, hogy induljanak el ezen az úton?

Sajnos, nem jellemző, hogy ilyen igényekkel keresnének meg minket, bár nagyon szívesen továbbadnánk, amit tudunk. Nemzetközi szinten zajlik a tudásmegosztás az értékalapú bankok között, világszerte 54 tagja van a nemzetközi szervezetnek, ahol Magyarországot mi képviseljük. Ez mindenképpen világtrend, ami egyre inkább terjed – a jövőben meglátjuk, rétegyiacból képes-e a mainstream irányzattá válni.

Mit gondolsz, miért nem vonz ez a szemlélet más magyar bankokat? Túl sok a munka, túl kevés a profit?

Valóban sokkal alacsonyabb a profitelvárásunk, mint más bankoknak. Magyarország kicsi piac, a tudatos vásárlók száma még kisebb – ezek a tényezők bizonyára közrejátszanak. Mondok egy konkrét példát. 2010-ben, amikor bevezettük a közösségi adományozási programot, izgultunk, mert a program azzal kezdődik, hogy minden

ügyfelünknek megírjuk, mennyi pénzt kerestünk rajta. Ez a hozzáállás azóta is egyedülálló Magyarországon, és akkor még kicsit tartottunk attól, mit szólnak majd: túl soknak vagy túl kevésnek találják az összeget. Lesz ebből panasz? Nyolc éve fut a program, de még soha senki nem panaszkodott azért, mert túl sokat kerestünk volna rajta. Inkább azon csodálkoznak, hogy milyen alacsony a profit. A nyereségszámítási modellünk rendkívül komplex, de az átláthatóságnál talán nincs is fontosabb egy értékalapú bankban.

valahol félúton

Az eddig megszerzett és kifejlesztett tudásunkat ezért inkább a civil szervezeteknek próbáljuk átadni, mert úgy érezzük, szemléletben valahol félúton helyezkedünk el a non-profit és a for-profit szféra között. Persze fontos, hogy profitot termeljünk, de ugyanilyen súlyú, hogy milyen társadalmi vagy épp környezeti hasznot állítunk elő. Kicsit úgy működünk, mint a társadalmi vállalkozások. A tapasztalataink átadását a civil kapcsolatokért felelős terület végzi, erre külön csapat van a MagNetben. Rendszeresen szervezünk például szakmai rapid randikat, ahol egy-egy témában összekalapozunk for-profitoktól pro bono felajánlásokat, és összehozzuk őket társadalmi szervezetekkel, de sok az ingyenes képzésünk is.

Az ilyen események nyilván jelentősen növelik a bank hírnevét. A Közösségi Adományozási Programban például a bank nyereségének 10 %-áról, idén 46.675.733 forintról rendelkezhetnek az ügyfeleitek 61 szervezet javára, de a szervezeteknek intenzív kampányt kell folytatniuk, hogy elérjék és meggyőzzék az ügyfeleiteket. Cinikusan azt is mondhatnánk, hogy nem is fizettek túl sokat egy rendkívül erőteljes marketingkampányért.

Nagyon fontos érték számunkra a civil szervezetek marketingmunkája, mert az alacsonyabb profitelvárás miatt a szokásosnál lényegesen szerényebb összeget fordíthatunk önmagunk reklámozására. A civilek által biztosított hálózatos terjeszkedés igen nagy hatású. Nemrég készült el egy kutatás, amelyben arról kérdeztük az ügyfeleinket, miért csatlakoztak a MagNet Bankhoz. Arra voltunk kíváncsiak, kik választottak minket az értékalapú bankolás miatt, kik inkább árérzékenyek, kik jöttek azért, mert itt kaptak hitelt vagy közel volt a bankfiók. A kérdések között szerepelt az is, hogy ki ismerte meg valamelyik civil szervezeten keresztül a MagNet Bankot, és az eredmények azt mutatják, hogy az ügyfeleink 8-10

százaléka ilyen úton csatlakozott hozzánk. Ők elsősorban lakossági ügyfelek.

Pillanatnyilag 40 000 ügyfelünk van, tehát körülbelül 4 000 emberről van szó. Bár ez a magyar piachoz képest nagyon aprócska szám, úgy gondolom, számunkra jelentős, és hálásak lehetünk a civileknek.

Hány ügyfél kellene, hogy elérjétek a kritikus tömeget, és valóban érzékelhető társadalmi hatásotok legyen?

A terveink szerint, ha hosszú távon fenntarthatóvá akarjuk tenni ezt az üzleti modellt, három éven belül el kell érniük a százezres ügyfélkört, a hatás és a belső méretgazdaságosság miatt is. A többség számára a bank szitokszóvá vált, nekünk viszont sokkal több rajongónk van, mint ügyfelünk. Sokan mondják, hogy drukkolnak nekünk, és hálásak, hogy vagyunk, de amikor rákérdezek, kiderül, hogy nem nálunk bankolnak. Remélem, ezek az úton lévő szimpatizánsok hamarosan hozzánk találnak – nagyon várjuk őket. Bár 1995 óta mindvégig nyereségesek voltunk, ahhoz, hogy valamilyen pénzügyi paradigmaváltás jöhessen létre itthon, nagyobb bázisra van szükségünk. A törvény által előírt informatikai fejlesztések java, most például az azonnali utaláshoz szükséges infrastruktúra kiépítése, nekünk is éppen annyiba kerül, mint a nagybankoknak, ahol a költségek sok százezer ügyfél között oszlanak meg.

Hogyan választjátok ki, melyik civil szervezetek kaphatnak támogatást a Közösségi Adományozási Program keretében?

Pályázniuk kell, és nagyon alapos kiválasztási folyamat során, a civil szférában dolgozó, komoly szakemberek közreműködésével összeállt zsűri dönt, hogy hat területen (oktatás-nevelés, esélyegyenlőség, kultúra, környezetvédelem, gyógyítás, egészségmegőrzés és sport) melyik szervezet projektjét látják leginkább támogatandónak. Az ügyfelekre bízunk, hogy ők melyik területet, és azon belül melyik szervezetet választják ki. Semmilyen módon nem befolyásoljuk őket, de sokat dolgozunk, hogy minél több ügyfelünk meghozza ezt a döntést. Így minimálisra szorítjuk az egyéni menedzserpreferenciákat, amelyek a társadalmi felelősségvállalást gyakran jellemzik, például ha a cégvezető gyereke kézilabdázik, a cég a kézilabda egyesületet támogatja.

Manapság a politika erősen támadja a civil szférát. Kihat ez a munkásokra?

2010 óta feladatunknak tartjuk a civilek támogatását, pillanatnyi hullámok nem tudnak ebben megingatni. Bankként egyáltalán nem gondolhatunk semmit a politikáról, hiszen tiszteletben kell tartanunk a munkatársaink és az ügyfeleink sokszínűségét.

A munkatársaitok mind azonosulnak az értékalapú bankolással?

Azt hiszem, nálunk meglehetősen szokatlan már egy állásinterjú is: arról kérdezzük a jelentkezőt, hogy szokott-e önkénteskedni, milyen ügyet képvisel és miként. Személyes véleményem, hogy a szakmai tudásnál sokkal fontosabb a hozzáállás. Ez persze területfüggő: nyilván nem alkalmazhatok Java programozóként valakit csak az attitűdje miatt, ha korábban soha ilyesmivel nem foglalkozott, de amikor a marketingosztályra kerestem kollégát, végül olyan embert vettem fel, akinek nem volt ezen a téren korábbi tapasztalata, mégis a személyiségének köszönhetően elképesztően jó munkát végez.

Te is ilyen állásinterjú során kerültél a bankhoz?

Nálam más volt a helyzet, korábban a Banco Popolare marketingvezetőjeként dolgoztam, és amíg GYES-en voltam, a MagNet Bank felvásárolta a bankot. Így én már ide jöttem vissza. Fontos számomra, hogy ebben a nem hierarchikus légkörben dolgozhatok. A demokratikus döntéshozás lassabb, de szabadabb, mert van terep, hogy ütköztessük a véleményünket. Néha el is gondolkozom, milyen szerencsés vagyok: mindezért még fizetést is kapok!

Cserhalmi Luca

ÜVEGVARIÁCIÓK

INTERJÚ VARGA DÓRÁVAL

2018-06-29 | INTERJÚ

Varga Dóra üvegszobrással a Museion No. 1-ban rendezett kiállításán beszélgettem az üveg sajátosságairól, kísérletezésről, sorozatairól.

Eredetileg keramikusnak készültél. Miért tértél át az üvegre?

Középiskolában a kerámia szakon nagyon szerettem a szakma szobrászati oldalát. Kiváló intézmény volt, ahol felkészítettek a továbbtanulásra: tanultunk designt és kaptunk autonóm tervezési feladatokat. Kötődtem a tanáromhoz. A MOME-ra jártam előkészítőre, itt találkoztam először az üveggel, és rögtön megtetszett ez az anyag – ennek ellenére kerámia szakra felvételiztem, de többszöri próbálkozás után sem kerültem be, az üveg szakra viszont elsőre felvettek.

Mit lehet az üveg anyagával kifejezni?

Sokat kísérleteztem, mert szokatlan volt a kerámia után. Például próbáltam mattítani, és most is gyakran használok szétzúzott üveget. Nagyon sokféle üveg van: matt, selyemfényű, polírozott, kristályszerű. Az egyetemen először is igyekeztem ezeket kiismerni, csak utána kezdtem el használni a különböző változatokat. Az üvegművészetnél fontos a technológiai tudás, gyakran összemosódik a koncepcióval. Nyáron Mislán voltam művésztelepen, ahol nem tudtam üveggel dolgozni. Helyette a vizet választottam, a hasonló tulajdonságok miatt. A téma a természet, művészet és társadalom kapcsolata volt, amit magaménak éreztem, mert közel állnak hozzám az elemek és a természeti folyamatokban gondolkodás. A levegő és a napfény jelenségein gondolkodtam. Ennek eredménye a *Black water* és a *Sound way*. A *Black watert* kint, egy közösségi térben helyeztem el, hogy mindenki kipróbálhassa. Ha vízzel ráfestünk, feketén megjelenik az ecsetvonás, de ha megszárad, eltűnik. Egy kínai kalligráfia technikája inspirált: selymet helyeznek fekete bársonyra, vízzel ráfestenek, és ahogy a selyem átázik, megjelenik mögötte a fekete bársony. Aztán amikor megszárad, eltűnik, így újra tudják használni. Az üvegmunka során is mindig vizezni kell az anyagot, szeretem nézni, ahogy szárad. A másik munkámnál egy gitárművésszel dolgoztam. Itt a hang tűnékenységét akartam megjeleníteni. Van Mislán egy hosszú betonút, amit a gitár öt húrja szerint részekre osztottunk. Erre impregnálóval felfestettem egy struktúrát, amit a gitáros lekottázott. Utána vízzel festettem fel ugyanazt, ami a forró betonon gyorsan száradt, a gitáros pedig szimultán játszotta azt a részt, ahol éppen a festésben tartottam.

Weave

Máskor is kísérleteztél eltérő műfajokkal, performanszokkal?

Általában az idővel kapcsolatos témák foglalkoztatnak. Amikor kiállítva láttam a diplomamunkámat, úgy tűnt, mintha egy film kockái lennének. Először a *Taktus* című installációmnál kísérleteztem ezzel, ahol szoborra vetítettem, így több verzióban fotózhattam le. Egy szobor végtelen megjelenési lehetőségeivel játszottam. Itt és a *2048* című munkámnál is Korai Zsolt média művésszel dolgoztam. A **2048**-nál a zenét akartam három dimenzióban megjeleníteni. Monitort tettünk a jégtáblaszerű szobor alá, ami megvilágította és hangokat adott ki. Apokaliptikus hangulatot akartam, azért is lett *2048* a mű címe, és mert 2048 darab rúdból állt. Mozgásérzékelős potmétert helyeztünk el mellette, ami vissza tudta olvasni a hangot a látogatók érintésére: függőleges irányban a különböző hangfajták váltakoztak, vízszintesen pedig a mélység és a magasság. Ahol jártunk, ott a szobor is kivilágosodott. Először Zsolt létrehozott egy hangkupacot és azt generáltuk formává, majd visszajátszottuk. Gyakran kapcsolok a munkáimhoz zenét vagy videót, amik az időt érzékeltetik.

Ez a fajta időbeliség kiegészíti a sorozatokban gondolkodásodat?

Ezen a kiállításon három munkámnál a művek digitális kódját befotózva okostelefonon megjelenik egy videó, amin a szobor forgás közben látható. Gyakran használok 3D modellező programot a tervezéshez. A megjeleníthető videók így hasonlóak a szerkesztési fázishoz. Érdekes, hogy a tárgy és a videó közötti hangsúly, hogyan alakul, illetve mennyivel többen látják a dokumentáción a szobrokat. Felmerült bennem, hogy a kiállításon a tárgyak mögé vetítem a videót. Aztán azért választottam ezt a megoldást, mert interaktívvá akartam tenni.

Mi motivál, hogy más művészeti ágak képviselőivel működj együtt?

Egy ideig élvezem, hogy szobrokat csináljak, de előfordul, hogy elunom. Ilyenkor közös projektbe hívok valakit. Inspiráló és izgalmas egy projekten belül a különböző művészeti ágak együttes alkalmazása. Erre a legfrissebb példa a kiállításon látható **Sound Spill** installáció, amit Esteban de la Torre zeneművésszel közösen hoztunk

létre. Ez egy interaktív installáció, a szennyezésre reflektál. Amikor megérintjük a fekete részt, morajló, zajszerű hangok hallhatóak, amelyek egymással keveredve zajmontázsként jelennek meg.

Mennyiben kísérletezés számodra a művészet?

Mindenképpen az, de ez is szakaszos. Időbe telik, mire kiforrnak a dolgok. Amikor megvan, próbálgatom a még benne rejtőző lehetőségeket, például sorozatot csinálok – aztán minden kezdődik előlről: egy újabb kísérleti fázis.

Sound spill

Munkáidon nagyon finom átmenetben jelennek meg a színek, sokszor mintha pulzálnának, eleveenséget kölcsönöznek az anyagnak. Hogyan társítod a színeket a szobraidhoz?

Most épp szürke és fekete árnyalatokkal dolgozom. A színt mindig a koncepció határozza meg. A *Tension* és a *Boov* című munkáim két sorozat részei: az elsőben a mechanikai működést, tömeggyártást akartam megjeleníteni. A forma is présgépre utal, amilyenek az üvegyárakban is vannak. Ehhez rozdszínek kellettek. A másodikban a biológiai működést akartam ábrázolni, mint mondjuk az emésztés, ezért lilás és rózsaszínes árnyalatokat választottam. Csehországból rendelem az üvegeket, ott nagyon szép színek találhatóak, bőséges a választék.

Érdekes, hogy a két sorozat, amiről beszéltél, hasonló formában mutat be két ellentétes kört: a lélektelen gépszerűség és az élő organizmusok világát.

Elsőre valóban ellentétesnek tűnik, de miután megnéztem a mechanikai sorozatról készült videót, rádöbbsentem, hogy hiába kattog és próbál présgépszerű lenni, ebben is megvan az üveg belső mozgása, például a kis belső buborékokban. Szóval ez is organikus lett.

Boov

Mennyire kiszámítható anyag az üveg?

Teljesen kiszámíthatatlan. Mindig képes meglepetést okozni. Van, hogy jót, de sok a bosszúság is. Ezért izgalmas. A kemencénél és a hőfokoknál nagyon oda kell figyelni.

Több munkádon megjelenik a mélység ábrázolása. A technikai bravúr vagy a tartalmi mondanivaló izgalmasabb itt számodra?

Mindkettő fontos, de a technika itt valóban komoly kihívást jelent. Úgy hoztam létre a jégcsapszerű, rudas felületeket, hogy oszlopos fúróval, egyesével befúrtam, ami örületesen lassú folyamatnak bizonyult. Most már van egy 3D nyomtatóból átalakított gépem, amiben a gravírozó fej kimarja a formát. Nem annyira erős, de nekem elég. Technikailag jó megoldás volt ezzel kimarni a negatív formát. A *Smog spot* szmogos, füstös hely, szmogsziget. Ez még félig átlátszó, utána csináltam hasonlót teljesen feketéből.

Gyakran beemeled a mikro- és a makrokörnyezet egyes jegyeit műveidbe, amiket elvonatkoztatasz. Megszokott nálad ez az átalakító látásmód a hétköznapokon is?

Legtöbbször borzasztóan figyelmetlen vagyok. Persze, ahogy az ember feldolgozza a látványt magában, biztosan végrehajt ilyesféle átalakítást, de nekem legtöbbször erősen kell koncentrálnom, különben az oszlopok is nekimegyek.

A víz és a jég motívumai gyakran megjelennek alkotásaidon. A hasonlóság miatt érdekel kapcsolatuk az üveggel?

Kicsi koromtól vízimádó vagyok, talán ezért találtam erre az anyagra. A gyerekkori vízimádatom átment az üveg iránti imádatomba.

felső kép | Fragment

képek | doravarga.com